

SANSKRITA – LATGAĻU FRĀZES UN TEIKUMI

Истинная любовь к своей стране
не мыслима без любви к своему языку.

К.Г.Паустовский¹

Sanskritā, pieliekot ausi, var saklausīt arī frāzes un pat veselus teikumus, kas skan gandrīz tāpat kā latgaliski un nozīmē gandrīz to pašu. Tātad runa ir par to, ka latgaļu valodas līdzība ar Sanskritu izpaužas ne tikai leksikas līmenī. Līdzīga ir arī vārda struktūra un sintakse. Iepazīsimies ar dažiem piemēriem!

अद्य त्वम् कुत्र असि? *adya tvam kutra asi?* - ‘kur tu patlaban esi?’ Latgaliski tas skanēs: *tādyn tu kur asi?* - ‘kur tu tagad esi?’.

अहम् कः? *aham kaḥ?* - ‘kas es esmu?’ Latgaliski: *asam kas?* - ‘kas mēs esam?’

आसम् *āsam* - ‘es biju’; latgaliski: *asam* - ‘mēs esam’.

आसीत् *āsīt* - ‘tas bija’; latgaliski: *asīt* - ‘esiet’.

आसीत् *āsīt* - ‘viņš/viņa bija’; latgaliski: *asat* - ‘jūs esat’.

अर्थिक *ārdhika* ir tāds, kurš apstrādā zemi par pusi no ražas, tātad – *pusgroudņiks*, pušelnieks. Sanskritā *ārdh* ir ‘puse’, bet latviski ir vārds *artavs*, kas nozīmē savu ieguldījumu kopējā lietā, kas tātad arī var sākties tikai ar pusi no lietas.

अष्टापदा *aṣṭāpādā* nozīmē ‘astoņpēdu pants’; latgaliski un latviski līdzīgi skan *ostītuo pāda* - ‘astotā pēda’².

बालभाव *bālabhāva* nozīmē ‘stāvoklis bērnībā, bērni kā kolektīvs’; latgaliski *balavava* nozīmē ‘lutināja’, turklāt šo jēdzienu parasti attiecina tikai uz bērniem.

¹ Krievu: Patiesa mīlestība pret savu zemi nav iedomājama bez mīlestības pret savu valodu. Konstantīns Paustovskis, krievu rakstnieks.

² Tas, kurš latviešu valodā dzejas ritma pamatvienību iedomājās nosaukt par pēdu, noteikti zināja Sanskritu, vai arī pēc izcelsmes bija latgalis un šī jēdziena nosaukumu uzminēja intuitīvi. Sanskritā *pada* (latgaliski - *pāda*) nozīmē ‘pēdu’, ‘kāju’, ‘ceturto daļu’ (viena no 4 pēdām četrkājinam radījumam). Angļu garuma mērvienību ‘*foot*’, ko latviski saucam par pēdu, Sanskritā sauc tieši tāpat: *pada*. Par *pada* Sanskritā sauc arī Rīgvēdas (vēdiskās himnas, pierakstītas dzejas vārsmu formā) pantmēru. Rīgvēda ir visvecākais zināmais indiešu literatūras piemineklis, tapis vismaz pirms 3500-3700 gadiem. Šīs vārsmas Rīgvēdā tad arī tiek sauktas par *pada*, jeb latgaliski - ‘*pāda*’. Vienādo un atšķirīgo *padu* kombinācijas veido Rīgvēdas pantmēru.

चतुर्भ्यः दिनेभ्यः पूर्वम् *caturbhyah dinebhyah pūrvam* nozīmē ‘četras dienas agrāk’; latgaliski var pateikt *caturtijā dīnā bija pyrma* – ‘ceturtajā dienā bija vispirms’.

दिनद्वयात् परम् *dinadvayāt param* nozīmē ‘pēc divām dienām’; latgaliski tas pats - *par dveju dīnu*.

दिनद्वयात् पूर्वम् *dinadvayāt pūrvam* nozīmē ‘divas dienas agrāk’; latgaliski - *dīnu dveju pyrma* - ‘dienas divas iepriekš’.

दिनद्वयं तिष्ठतु भोः *dinadvayaṁ tiṣṭhatu bhoh* nozīmē ‘uzturējāties tur divas dienas’; latgaliski ‘*dīnu dveju tī stāvītu bijam*’ nozīmē ‘dienas divas tur stāvēt’.

दिनत्रयात् परम् *dinatrayāt param* nozīmē ‘pēc trim dienām’; latgaliski tas pats - *par treju dīnu*.

दिनत्रयात् पूर्वम् *dinatrayāt pūrvam* nozīmē ‘trīs dienas agrāk’; latgaliski tas pats - *dīnu treju pyrma*.

गतदिनद्वये *gataadinadvaye* nozīmē ‘pagāja divas dienas’; latgaliski tas pats - *(pro)guoja dīnu dveju*.

हलवाहा *halavāhā* Sanskrita vārdnīcas parasti tulko kā ‘lauksaimniecības zemes mērvienība’, nenoprecizējot tās lielumu. Taču mēs zinām, ka Sanskritā हल *hala*, हाल *hāla* nozīmē ‘arkls’, हला *halā* - ‘zeme’; savukārt, वाह *vāha* ir ‘zirgs’ (vai ‘vērsis’), kā arī - ‘kapacitātes, ietilpības mērvienība’. Kur vēl precīzāk, vai ne? Tādējādi mēs esam atraduši latgaliski-latviskās zemes mērvienības „arkla” jeb „vienzirga arkla” etimoloģiju. Izradās, ka tā ir t.s. semantiskā kalka jeb burtisks tulkojums no Sanskrita [*halavāhā*]. Līdz ar to varam secināt, ka zemes mērvienība „arkls” ir pastāvējusi jau vismaz 5000 gadus atpakaļ. Vēl zīmīgi, ka mūsdienās, izņemot Baltiju, par tādu mērvienību vairs nekur nav dzirdēts. Lai gan pasaulē ir sastopami fonētiski līdzīgi vietvārdi un pat uzvārdi.

इदम् आसनम् *idam āsanam* nozīmē ‘šis ir krēsls’; latgaliski *itam krāslam* – ‘šim krēslam’.

इदम् क्षीरम् *idam kṣīram* - ‘šis ir piens’; latgaliski *itam sīram* - ‘šim sieram’.

इदम् न मदीयम् *idam na madīyam* nozīmē ‘tas nav mans’; latgaliski *itam, na munejam* – ‘tam, nevis manējam’.

किञ्चित् कालं द्विक्रिकां ददाति वा? *kiñcit kālaṁ dvicakrikāṁ dadāti vā?* nozīmē ‘Vai vari aizdod man savu velosipēdu uz brīdi?’ Latgaliski visai līdzīgi skan teikums *Cīkam div tačkas dadūt vari?* - ‘Uz brīdi divas ķerras (div riteņus) papildus iedot vari?’

कः त्वम्? *kaḥ tvam?* - ‘kas tu esi?’; latgaliski *kas tovam?* ‘kas tavam?’

काले काले *kāle kāle* nozīmē ‘vienmēr laikā’; latgaliski un latviski varam pateikt *laikā, laikā*.

कति दिनानि? *kati dināni?* nozīmē ‘cik dienu?’ Latgaliski *kotru dīnīni* nozīmē ‘katru dieniņu’.

मुखाग्नि mukhāgni nozīmē ‘uguns, ko liek mutē līķim uz sārta krēmēšanas rituāla laikā’; latgaliski *mutīe guni* būs ‘mutē uguni’.

मुखं संवर mukhaṃ saṃvara nozīmē ‘aizver muti’! Latgaliski *mutias na-vuorsti* nozīmē ‘nevirini muti’.

न दृश्यते? na dṛsyate? nozīmē ‘vai tu neredzi? Latgaliski *nadaradzat?* nozīmē ‘vai neredzat pietiekami labi’?

न जाने na jāne ‘es nezinu’; latgaliski *nazynu* ‘es nezinu’.

पूर्णकाल कर्म pūrṇakāla karma nozīmē ‘pilna darba diena’; latgaliski līdzīgi skan *pylna laika karāšana*, kas nozīmē ‘pilna laika karošana’.

पञ्चभ्यः दिनेभ्यः पूर्वम् pañcabhyah dinebhyah pūrvam nozīmē ‘piecas dienas agrāk’; latgaliski līdzīgi skan *pīcas bija dīnas bija pyrma* ‘vispirms bija piecas dienas’.

रौडति raudati nozīmē ‘ārstēt bez pietātes’; protams, ka tāda ārstēšana var likt *raudāt*.

रुदन् आसीत् rudan āsīt ‘viņš raudāja’; latgaliski *rouḍāšanā asīt!* - ‘esiet asarās’ (raudāšanas procesā)!

तलघात talaghāta nozīmē ‘ieplaukāt ar plaukstu vai ķepu’; latgaliski līdzīgi skan *(ai)dalnu gūozt* ‘ar delnu iekaustīt’.

तलान् ददाति talān dadāti nozīmē ‘ieplaukāt ar plaukstu’; latgaliski līdzīgi skan *(ai)dalnu sadadūt* – ‘ar delnu iesist vēlreiz’.

तलान् दत्ते talān datte nozīmē ‘ieplaukāt ar plaukstām’; latgaliski līdzīgi skan *(ai)dalnu sadūt* ‘ar delnu sist’.

तत्र नासीत् tatra nāsīt ‘tas nebija te’; latgaliski līdzīgi skan *te nāsīt (naasīt)* ‘te neesiet’.

तव भ्राता कथमस्ति? tava bhrātā kathamasti? nozīmē ‘kā klājas tavam brālim? Latgaliski - *tovam bratam - kūo tam ūt?* nozīmē ‘tavam brālim - kā viņam klājas’?

तव निवासः कुत्र? tava nivāsah kutra? nozīmē ‘kur ir tava dzīvesvieta? Latgaliski - *tova niīva kura?* - ‘Kurš ir tavs labības lauks’?

तिष्ठतु, ददामि tiṣṭhatu, dadāmi nozīmē ‘pagaidi, es tev iedošu’; latgaliski *pīstūoj tu, dadūšu!* nozīmē ‘tu apstājies, iedošu vēl’!

त्वं कुत्र असि ? tvaṃ kutra asi ? ‘kur tu esi?’; latgaliski *tu kur asi?* - ‘kur tu esi’?

उभयतःकालम् ubhayatahkālam nozīmē ‘abas reizes’; latgaliski līdzīgi skan *abijūs laikūs* - ‘abos laikos’.

उदधिराज udadhirāja nozīmē ‘okeāna, ūdeņu karalis’; kas gan ir *uūdeņa rūzia* jeb ūdensroze, ja ne ūdeņu karaliene?

Protams, tiklab šajos teikumos, kā arī Sanskrita-latgaļu vārdnīcā kopumā ne visi piemēri ir vienlīdz pārliecinoši. Iespējams, ka daļa ir pat kļūdaini. Manas subjektīvās kļūdas novērsīs nākamo paaudžu valodnieki. Bet neapšaubāmi ir tas, ka lielum lielā Sanskrita un latgaļu leksikas daļa uzrāda pārlieci-

nošu fonētisku un semantisku līdzību, bet tātad - pēctecību. Un tas ir objektīvs fakts, kurš apstiprina latgaļu valodas arhaiskumu.

Vārdnīcā redzams, ka praktiski visos piemēros, kur Sanskrita, latgaļu un latviešu valodās sastopamas kopējas vārda saknes, latgaliskā vārdforma allaž izrādās tuvāka Sanskrita variantam, nekā latviskā. Tas ir otrs objektīvais fakts, kurš pierāda latgaļu valodas prioritāti salīdzinājumā ar latviešu valodu.

Lielais kopējo sakņu daudzums Sanskrita un latgaļu (līdz ar to arī latviešu) valodās, kāda nav ne romāņu (latīņu – jo īpaši), ne ģermāņu valodās, par grieķu nemaz nerunājot, pierāda baltu un slāvu valodu prioritāti salīdzinājumā ar šīm modernajām Rietumeiropas valodām, kuras tādējādi izradās nesalīdzināmi jaunākas un primitīvākas par baltu un slāvu valodām, kā arī daudz lielākā mērā „atjauktas” ar neindoeiropisko valodas substrātu.

Visbeidzot, šī vārdnīca pierāda arī to, ka Sanskritu mēs tomēr varam uzskatīt par Indoeiropiešu pirmvalodas formu, ar kuru var un vajag salīdzināt mūsdienu valodas to izpētes procesā. © 2012-21/11/2014.

LATGAĻU UN LATVIEŠU ĪPAŠVĀRDU SANSKRITISKĀ IZCELSME

La raíz del lenguaje es irracional y de carácter mágico.
Jorge Luis Borges³

Ja uz ielas jums kāds vaicā: “*Kim kurvan asi?*”, nevajag viņam tūdaļ šķilt pa ausi. Var izrādīties, ka jūs ir pasveicinājis sanskritologs. Bet varat viņam ieteikt, lai Latgalē gan ar tādām lietām nejoko. Tur vārdam “kurva” caur poļu valodu savulaik ieviesusies visai nešpetna semantika, tāpēc par to var dabūt biētē.

Šodien tikpat kā neviens nezina, ka patiesībā *kurva* ir ārkārtīgi sena IE pirmvalodas vārdforma, kas sākotnēji nozīmējusi pavisam ko citu. Daudzu tūkstošu gadu laikā fonētiski tā tikpat kā nav mainījusies, taču pēdējo dažu gadsimtu laikā tai uztiepta jauna semantika.

Seno leksēmu pirmatnējo nozīmju noskaidrošana ir viena no vispārlicināšajām vēstures izpētes metodēm. Taču šīm sākotnējām - īstajām seno vārdu nozīmēm valodnieki līdz šim nav varējuši tikt klāt. Vai arī – nav gribējuši. Tāpēc ka izlikušies neredzam Sanskritu, ar kuru daudzos gadījumos kā ar zelta atslēdziņu iespējams atslēgt mūsdienu valodās iekodēto seno informāciju.

KIM KURVAN ASI ?

Rietumeiropas valodu vārdu krājuma lielākā daļa ir radīta mākslīgi, tajā skaitā, uz neindoeiropiska valodas materiāla bāzes (sevišķi – grieķu, latīņu, praktiski visas ģermāņu valodas). Mākslīgi radīto leksēmu etimoloģijas noskaidrošanā Sanskrits, protams, nepalīdzēs. Bet ļoti daudzos gadījumos, kur mūsdienu leksēmu pamatā joprojām ir senās IEP saknes, salīdzināšana ar Sanskritu ļauj uzzināt to patieso etimoloģiju - īpašvārdu, toponīmu u.tml. sākotnējo semantiku, kam ir nepārvērtējama nozīme mūsu patiesās vēstures noskaidrošanā. Šobrīd mūs interesē pirmām kārtām latgaļu un latviešu valodas, tādēļ piemērus izvēlēsimies no Latgales un Latvijas vēstures.

³ Spāņu: Valodas saknes ir iracionālas un tām piemīt brīnumains raksturs. Horhe Luiss Borhess, 1899 -1986, argentīniešu prozaīķis, dzejnieks un publicists.

Poliski vārda *kurwa* pamatnozīme ir ‘palaistuve, mauka’. Plašākā nozīmē tas ir visai polisēmisks lamuvārds, kuram katrs piedēvē savas nozīmju nianšes, taču kopumā tas skaitās rupjš. Līdzīgi skan un apmēram ar to pašu nozīmi šis vārds tiek lietots arī ukraiņu, baltkrievu, krievu, bulgāru valodās - *кърва*, serbu un horvātu - *кърва*, slovēņu - *kûrva*, čehu *kurva* u.tml. Latvieši lamajās krieviski (pēdējā laikā arī angļiski) un šo vārdu praktiski nelieto, bet latgaļi vēl atceras. No kā tas varētu būt cēlies?

Viens no aizvadītā gadsimta lielākajiem valodniecības šarlatāniem M.Fasmers savā melīgajā “Krievu etimoloģijas vārdnīcā” izfantazējis, ka *kurva* nākot no kaut kādas mistiskas “senslāvu pirmvalodas” saknes **kury* ar nozīmi ‘gailis’. Bet, kur gailis, tur, pēc Fasmera domām, arī vista, tāpēc sākotnēji vārds *kurva* esot nozīmējis ‘vista’, bet vēlāk – ‘palaistuve’ (Фасмер, 1967). Fasmera apmelotajai visticīnai par tik nepelnītu apvainojumu vajadzēja viņam izknābt aci, vēl dzīvam esot.

Krievvalodīgajā kriminālajā folklorā ir populāra dziesmiņa ar sekojošu rindu: «А я, как курва с котелком, по шпалам...» (Жиганец, 2001). Zīmīgi, ka arī latgaliski šo vārdu esmu dzirdējis taisni tādas idiomas veidā – „kurva ar katliņu”. Izrādās, ka par *kurvu* savulaik sauca dzelzceļa strādnieku, kura uzdevums bija apstaigāt sastāvus, pārbaudīt eļļas stāvokli vilciena ritošajā daļā un saēļot pēc nepieciešamības. Tādēļ viņam līdzī bija katliņš ar eļļu. Tāpat sākotnēji *kurva* bijs melnstrādnieks, apkalpotājs, pret kuru muižnieki izturējās ar nicinājumu, tādēļ augstprātīgā šļahta⁴ par *kurvu* sāka saukt ikvienu zemākas kārtas pārstāvi, piešķirot tam negatīvu – lamuvārda semantiku. Bet mēs zinām, ka vilciens parādījās tikai XIX gadsimtā⁵, tātad šī nozīme pastāvēja vēl pavisam nesen⁶.

Krievu (vai poļu, kas tolaik atradās Krievijas sastāvā) dzelzceļnieki, kuri pirmie izdomāja šādu profesijas nosaukumu, to noteikti nepagrāba no zila gaisa. Patiešām, Sanskritā atrodam visai daudz vārdu ar sakni **kury*. Vistuvākie fonētiskie un arī semantiskie līdzinieki ir adjektīvs कुर्यत् *kurvat* – ‘apkalpotājs; apkalpojošs’ un कुर्यन् *kurvan* - ‘darošs’; कुरुत *kuruta* nozīmē

⁴ Šļahta – poļu muižnieku kārta. Ļoti iespējams, ka sākotnēji tie bija asinsradinieki. Arī vēlāk aristokrātija savus bērnus precināja tikai savas kārtas ietvaros, centās turēties pie savas „branžas”. To apstiprina Sanskrits: poliskajai leksēmai *szlachta* fonētiski tuvs adjektīvs सलोहित *salohita* nozīmē ‘vienu asiņu’, bet substntīvs सलोहित *sālohita* ‘radinieks, asinsradinieks’.

⁵ Pasaulē pirmais sabiedriskais dzelzceļš 21 km garumā tika iedarbināts Anglijā 1825. gadā. Krievijā pirmais 27 km garais dzelzceļš no Pēterburgas līdz Carskoje Selo tika atklāts 1937 gadā. Tomēr masveida dzelzceļu būve un attīstība visā pasaulē sākās tikai XIX gadsimta II pusē.

⁶ Kam un kādēļ ievajadzējās piešķirt šai senajai leksēmai pavisam citu semantiku? Vai tas notika vārdnīcu autoru nezināšanas vai ļaunprātības rezultātā? Ļoti iespējams, ka taisni leksikogrāfs Fasmers bija viens no pirmajiem viltus lieciniekiem, kurš šim vārdam piedēvēja nepatiesu, pirms tam nebijušu ‘maukas’ nozīmi, lai ar vārdnīcas palīdzību to uztrieptu plašām masām.

‘viṇi (divi) dara’; कुर्वन्ति *kurvanti* - ‘viṇi (visi) dara’. Bet teikums किम् कुर्वन् अस्ति? *kim kurvan asi?* burtiski nozīmē ‘ko tu dari’? Šīs senā konstrukcija idiomas veidā ir kalkēta angļu valodā: *How are you doing?* Burtiski tā būtu jātulko ‘ko tu dari’? vai ‘kā tu dari’? Bet reāli angļi ar to saprot ‘Labdien!’ Tādēļ sākotnējā Sanskrita frāze [*kim kurvan asi?*] ir pieklājīga uzruna, sveiciens ar nozīmi ‘ko tu dari’? vai ‘kā tev klājas’? Diemžēl, mūsdienās tā gandrīz burtiski sakrīt ar latgalisko *kam kurva asi*, kas nozīmē ‘kādēļ tu esi tāds ... čuūlis’?

Sanskritā ir arī burtisks fonētisks analogs - कुर्व *kurva*, kas nozīmē ‘mēs (abi) darām’. Varbūt taisni no šīs formas ir cēlusies „palaistuves” nozīme? Jo šajā lietā, kā zināms, vajadzīgi (vismaz) divi - “mēs abi to darām”⁷.

NEVAJ’G DIKTI NAIDĀ DVESTI

Atceraties, kā Rainim viss dzīves daiļums, mīlums un kas tur vēl nāca no sievietes, bez kuras “...mēs dzīves nastu nepanestu, bez tās mēs tumsībā un naidā dvestu”?⁸ Diez vai dzejnieka prātā vārdu savienojums “naidā dvest” ienāca nejauši. Dzejnieks iedvesmas brīdī noklausās dievu sarunas. Sanskritā abām šīm leksēmām ir fonētiski analogi, kuri, pirmkārt, nozīmē savstarpēji tuvus jēdzienus, kā arī nozīmju ziņā ir ļoti tuvi latviskajām Raiņa nozīmēm: substantīvās निदा *nidā* nozīmē ‘nicinājums’, bet verbs द्वेष्टि *dveṣṭi* nozīmē ‘nīst, neieredzēt’. Salīdzinot sanskritiskās [*nidā dveṣṭi*] un laviskās *naidā dvest*’i formas, katrs pats var apdomāt, vai šī sakrītība var būt nejauša, un novērtēt, kā laika gaitā ir transformējusies (vai mainīta vardarbīgi) seno IEP leksēmu

⁷ Starp citu, Sanskrita adjektīvs कुर्वत् *kurvat*, kurš nozīmē ‘kalps, apkalpojošs, darošs, aktīvs, darbīgs’ fonētiski ir aizdomīgi tuvs latviešu pasaku stiprinieka Kurbada vārdam. Pasaku ciklā par spēkavīru Kurbadu saimniece (kundze, karaliene), kalpone un ķēve saēdas runājošu zivi, rezultātā visām trim notiek nevainīga ieņemšana, gluži kā žīdu bībelē, un otrā dienā visas dzemdē dēlus, kuri vēlāk, tajā skaitā - arī saimnieces dēls - veic dažādus varoņdarbus, tikai Kurbads ir galvenais veicējs. Kurbads ir ķēves dēls, tātad – kalps, kalpotājs pēc definīcijas. Vienā no pasakas epizodēm viņš ir spiests veselu gadu burtiski kalpot pie velna, kamēr beidzot to uzveic (Krontāle, 2007). Līdz ar to kalpa semantika Kurbada vārdam ir loģiska. Pasakas sižets sastāv no vieniem varoņdarbiem: Kurbads nemitīgi cīnās, strādā, aktīvi darbojas, tātad pārējās Sanskrita leksēmas [*kurvat*] nozīmes arī ir loģiskas. Kurbada vārdam ir arī variācijas, piemēram, Kurpats, Kormats u.c. Variantam „Kormats” Sanskritā ir vēl tuvāki fonētiski analogi - adjektīvs कर्मठ *karmaṭha* – ‘gudrs, cītīgs strādnieks; darbspējīgs, prasmiņš un gudrs darbā’ un substantīvs कर्मत्व *karmatva* - ‘aktivitāte, darbība vai tās rezultāts’. Atkal jāsecina, ka semantika ir ļoti atbilstīga latviešu pasakas spēkavīra tēlam. Lai gan tie jau ir citas saknes vārdi. Tātad caur Sanskritu esam atraduši, ka Kurbads un Kormats ir ... sinonīmi, vai ne? Tas izskaidro atšķirīgo personvārda formu pastāvēšanu vienas pasakas sižetā.

⁸ Krājumā „Dagdas skiču burtnīcas”.

semantika, kādas fonētiskas izmaiņas notikušas. Bet galvenais – pakļaut pamatotai revīzijai Bopa, Grimma, jaungramatiķu skaņu mijas likumību hipotēzes un varbūt sākt formulēt jaunus skaņu mijas likumus. Ar šādu metodiku tie *a priori* būs daudz zinātniskāki, nekā bija šleiheriešiem, jaungramatiķiem un pārejiem valodniecības šarlatāniem, kopā ņemot. Jo šādā veidā jūs salīdzināsiēt un analizēsiēt nevis savas fantāzijas, kā to darīja viņi, bet gan reāli pastāvošus un pārbaudāmus valodu faktus.

TVAIKA DUSMA NĀK PĀR USMU

Līdzīga rinda savulaik pasprukusi arī dzejniekam Mārim Čaklajam: “Tā kā bēda, tā kā dusma - Lietus Sieva nāk pār Usmu.” No dzejas meistarības viedokļa atskaņa, protams, ir līdzvērtīga „astei un kastei”, bet paliek jautājums: kādēļ hidronīmu “Usma” literāts izvēlējās sarīnēt tieši ar “dusmu”? Turklāt, kā redzam, pārkāpjot latviešu gramatikas prasības, kas lietvārdu “dusmas” uzskata par tipisku daudzskaitlinieku. Sanskritā ir substantīvs उष्म *uṣma* ar nozīmi ‘dusmas’. Vai tā varētu būt nejauša sakritība? Otrs jautājums: vai mēs līdz ar to varam to uzskatīt par ezervārda “Usma” īsto etimoloģiju? Tas gan vēl ir pētāms jautājums, jo prakse liecina, ka hidronīmu pamatā tomēr ir jāmeklē ar ūdeni saistīti vārdi. Šajā ziņā fonētiski līdzīgs ir substantīvs उष्मा *uṣmā* – ‘tvaiks’. Vēl ticamāk, ka Usmas ezera nosaukuma pamatā varētu būt substantīvs सूम् *sūma* ‘ūdens’. Bet var būt, ka Usmas vārds ir abu šo fonētiski tuvo jēdzienu semantisks hibrīds. Usma ir paliels ezers, netālās jūras vēju iespaidā mēdz celties viļņos. Dusmīgs ūdens. Faktiski to derētu nprecizēt ģeogrāfiem un ģeologiem: vai Usmas ezera apkārtnē ir kādas dabas parādības, kas asociējas ar jēdzieniem: tvaiks, dusmas, kaislība, degsme.

DIEVU VĀRDI – MADONA UN INDRA

Latvijas vietvārdu etimoloģiju neviens nezina, skaidro ar visādām pašsacerētām muļķībām. Piemēram, no kā cēlies Madonas vārds? Madonas muzeja direktore man savulaik stāstīja, ka esot divi varianti: 1) latgaliskais *mads* – ‘medus’ + izskaņa – *ana* un 2) vietējā ezerā noslīkušī Made. To madoniešiem visā nopietnībā esot teikuši Latviešu valodas institūta valodnieki. Pašus viņus vajag apslēcināt tajā ezerā – lai neizplata dumjības. Ja nezina, tā būtu arī pateikuši!

Sanskritā मदन *Madana*, मादन *Mādana* ir ‘mīlas dievs’. Starp citu, Bībelē (Jozuas 12:19) ir pieminēts Madonas karalis jeb ķēniņš Madona. Jūs atkal teiksiet: tā ir nejauša sakritība? Vai gluži tā? Ņemsim otru piemēru: Latgalē ir miestīņš Indra. Bet vēdisko dievību panteonā ir pērkona dievs Indra (Sanskritā - इन्द्र *indra*). Tādējādi, mēs Latvijā esam atraduši jau vismaz divus oikonīmus, kuru pamatā ir vēdisko dievību vārdi. Starp citu, Latvijas pretējā malā - Kurzemes dienvidrietumos - Nīcas pagastā pie jūras un Lietuvas

robežas ir apdzīvota vieta Pērkone. Vai gan šis oikonīms nav tā pati Indra, tikai – pārtulkota žemaitiski?

Turpat Latgalē, netālu no Indras, tieši uz Latvijas un Krievijas robežas atrodas Pēterburgas – Viļņas dzelzceļa līnijas stacija Ponderi. Kopš 1992. gada stacija nodota Krievijas Oktobra dzelzceļam, tādēļ šobrīd tiek lietots tās krieviskais nosaukums *Пондеры*, bet Latvijas laikā miestu sauca par Punduriem. Fonētiska atšķirība nav neko liela. Taču tiklab no krievu, kā latviešu valodas viedokļa nosaukums ir neloģisks un nesaprotams. Krieviski tas nenozīmē neko, bet latviski vispār šķiet bezjēdzīgs: nekāds pundurs tur neviens simt gadus nav redzējis. No kurienes radies tāds vietvārds? Kāda varētu būt tā etimoloģija? Veram Sanskrita vārdnīcu – tur ir substantīvs *पुण्डरपुर purandarapura*, kas nozīmē ‘Indras pilsēta’. Ko jūs uz to teiksiet?

Saukt ģeogrāfiskus objektus dievu, dieviem pielīdzinātu karaļu un prezidentu vārdos – tā ir indoeiropiešu vājība kopš laika gala. Piemēru – atliku likām! Sākot no Kolumbijas un Vašingtonas, ieskaitot Pēterburgu un beidzot ar mūsu pašu Valmieru un Valdemārpili. Un tie ir loģiski, jo pirms jūdu kristietības uzspiešanas mūsu senči sarunājās gandrīz Sanskritā un godināja vēdiskos dievus. Lai nu kāds to apšaubītu, bet mēs, kuri esam palasījuši Sanskrita-latgaļu salīdzinošo vārdnīcu, par šiem faktiem vairs nebrīnīsimies, vai ne?

SLIKTS KUNGS, DEGUMI UN SLAPJA VIETA

Kas ir Dagda? - Apdzīvota vieta Latgalē! Ko nozīmē nosaukums? - Neviens nezina. Rainis par Dagdu sauca savu lirisko varoni. Tā ir dzejnieka fantāzija, beletristika – ne vairāk. Ticamas Dagdas vārda etimoloģijas līdz šim nav. Toties Sanskrita vārdnīcā दग्ध *dagdha* nozīmē „nodedzis” vai „ticis nodedzināts”. Citiem vārdiem, latgaliskā Dagda ir - latviskie Degumi. Tāds vietvārds Latvijā atradīsies katrā otrajā novadā. Baltkrievijā, Krievijā (it sevišķi – Eiropas daļā) un Ukrainā interneta meklētājs momentā uzrāda ap 130 ciemu un ciematu ar nosaukumiem *Горелово, Погорелово, Погорелка, Погорельцы*. Visi šie oikonīmi nozīmes ziņā ir latviskotā vietvārda „Degumi” analogi un sinonīmi (ar minimālām nozīmes niansēm). Savukārt, visi nosauktie - tiklab latviskie, kā krieviskie varianti ir senā IEP vārda [*dagdha*] burtiski tulkojumi.

Vai atkal – apdzīvota vieta Kuprava⁹; tur vēl kādreiz pieturēja Rīgas-Pitalovas vilciens. Latviešu etimologi neko oriģinālāku par latvisko kupri iztēlo-

⁹ Starp citu, varbūt baltu valodu velni (latg. *valnī* – mūki, rakstu mācītāji, kuri pie baltu tautām jauca IE pirmvalodu un taisīja modernās baltu valodas) latgaliski-latvisko formu „kupris” savulaik uz asociāciju pamata (tāpat kā lielāko daļu moderno valodu leksikas) izvēlējās tieši tādēļ, kā nepiemērots un neglīts apgērbs mugurā atgādina kupri. Uz vārda “kupris” pamatetimoloģiju norāda divi ļoti tuvi Sanskrita fonētiskie analogi – substantīvi कूपर *kūbara* - ‘kuprains vīrs’ un कुभ्रा *kubhra* - ‘kup-

ties nespēj. Bet Sanskritā ir substantīvs कूप्रम् *kuprabhu*, kas nozīmē ‘slikts kungs’, un adjektīvs कूप्रावृत् *kuprāvṛta*, kas nozīmē ‘slikti ģērbti’. Pie slihta kunga ļaudis ir slikti ģērbti, tas neapšaubāmi visiem apkārtējiem kīt acīs. Ja šajā muižā kādu laiku tā bija, tad vietvārda „Kuprava” etimoloģija kļūst visai loģiska.

Vēl viens piemērs – mana Olaine. Pilsētiņa jauna – kopš 1967. gada. Bet vieta – ļoti sena. Nosaukuma etimoloģiju neviens nezina. Skolas bērni sacerējums fantazē par vistām un olām. Pieaugušo fantāzijas nav neko gudrākas: oikonīms Olaine esot cēlies no hidronīma „Olainīte”, kas sākumā saukusies par Olainīti. Nez kurš bija tas gudrinieks, kurš caur Jaunolaines ciematu plūstošajā Olainītes upītē atrada oļus? Patiesībā oļu Olainītē ir tik vien, cik 60-70-jos gados, kad būvēja ciemata centru, tajā ieripoja no atvestās grants. Nevajag aizmirst, ka te ir Zemgales līdzenums, zemīene, kur akmeņi un grants jāmeklē ar palielināmo stiklu. No aizvēsturiskās jūras laikiem te gan var atrast skaistas smiltis, bet grants un oļu te nav! Taču ir vispārzināms, ka Olaine atrodas purva malā. Padomju laikā taupīja aramzemi, neļāva apbūvēt lauksaimnieciski iekoptos laukus. Tāpēc Olaines pilsēta tika uzbūvēta ne tikvien zemā, slapjā vietā, bet burtiski - purvā. Vēl mums ir derīgi zināt, ka līdz pat Latvijas valsts dibināšanai šīs vietas un dzelzceļa stacijas nosaukums bija nevis Olaine, bet – *Olai*. Un tagad atveram Sanskrita vārdnīcu: adjektīvi ओल *ola* nozīmē ‘mits’, ओल्ल *olla* - ‘slapjš’. Tātad Olaine ir no pirmvalodas laikiem saglabājies vietvārds un nozīmē burtiski „mitra, slapja vieta”.

VOKĀLISTA DZIESMU VĀCELĪTE

Sanskrits ļauj atšifrēt daudzu tautasdziesmu jēgu, kuras citādi nav saprotamas vai tiek tulkotas aplam.

Man bij' dziesmu vācelīte

Sīkā lazdu krūmiņā(ē).

Kad gribēju, tad dziedāju,

Vislabākās lasīdama.

/L.t.dz./

Kas tā par vācelīti? Kādēļ - krūmiņā? Ja tas patiešām ir kaut kāds trauciņš, kā mēs to tagad saprotam, un dziesmu vācelīte ir metafora, tad tik un tā nenāktu par ļaunu arī mazbišķiņ loģikas, kuras šeit izmisīgi pietrūkst: kādēļ tā „dziesmu grāmata” jātur lazdu krūmiņā? Vai varbūt lazdu krūmiņš arī jāsaprot pārnēstā nozīmē – kā lazdu koka kumode? Lazda resna neaug – taisīt

rains vērsis’. Sevišķi tuvs no fonētikas viedokļa, kā redzam, ir pēdējais, lai gan semantiski – taisni otrādi – tālāks, jo tiek attiecināts uz dzīvnieku, nevis cilvēku. Jēdzienu [*kubhra*] un [*kuprāvṛta*] nozīmju sapludināšana vienā jaunvārdā “kupra, kupris” attaisnoja tā attiecināšanu uz cilvēku.

no lazdas kumodi nav racionāli. Turklāt dainā uzsvērts, ka krūmiņš ir sīks. Varbūt lazdu krūmiņš patiesībā ir kāda maza lādīte? Grozi kā gribi – no latviešu valodas pozīcijām šīs tautasdziesmas jēga nav saprotama.

Toties Sanskritā ir adjektīvs वाचल *vācala*, kas nozīmē ‘piepildīts ar dziesmām vai troksni’, ‘pilns ar troksni un čivināšanu’, arī - ‘runīgs, plāpīgs, tērēj-jošs’. Nu, ko? Vai tagad kļūst saprotams, ka dziesmu vācelīte patiesībā nozīmē putnu dziedāšanu un čivināšanu sīkā lazdu krūmiņā pie tautumeitas istabas loga? Līdz ar to krūmiņš jāsaprot burtiski, un viss pārējais arī nostājas savās vietās. No tā metafora kļūst vēl skaistāka. Tikai ir aizdomas, ka tautas dziesmu vācējs vai redaktors, kaut kāds Visendorfs, piemēram, to nav sapratis (vai ar nodomu kropļojis iepriekšējo semantiku), un trešajā rindiņā vārdu „klausījos” patvarīgi nomainījis ar „dziedāju”, līdz ar to piešķirdams vārdam „vācelīte” nepareizu nozīmi, un visu čerrindi padarīdams neloģisku.

Visbeidzot, no sanskritiskā [*vācala*] acīmredzot cēlušies arī internacionālismi „vokāls”, „vokālists”, „vokalīze”, vai ne? Vai kāds varbūt domā savādāk?

BĀLIŅŠ IR KARAVĪRS, NEVIS BRĀLĪTIS

Visi zina latviešu pseidotautasdziesmu „Div' dūjiņas gaisā skrēja”, kurā „div' bāliņi karā jāja”. Patiesībā tā ir moderno laiku kompilācija, kas sastāv no dažām senām div- un četrindēm, dažām jaunākām, bet daļu teksta vispār ir piecēris klāt mūslaiku redaktors XX gadsimtā. Pie senākajiem jāpieskaita pirmais pantiņš. Lai arī pārcelts modernā latviešu valodā, tas satur kādu ļoti senu vārdu - „bāliņi”.

Ko nozīmē vārds „bāliņi”? Lasītājs teiks: kurš gan to nezina? Skaidrs, ka brāļi! Brālīši, bāliņi, bāleliņi – tie visi ir sinonīmi un vārda „brāļi” deminutīvi, vai ne? Mūsdienās – jā. Taču paanalizēsim dainu no loģikas viedokļa! No tālākā teksta redzams, ka šis nav ārkārtas gadījums, kad ienaidnieks pie durvīm un katram, kurš spēj celt ieroci, jādodas aizstāvēt savu zemi un dzīvību. Te jaunekļi vēsu prātu apdomā: vai būs jāti, vai nejāti, vai palikti sētiņā - skaistu meitu gultiņā. Tas ir ikdienišķs proforientācijas process. Tad kādēļ armijā vienlaicīgi iet divi brāļi? Parasti tā nemēdz būt. Visos laikos pie visām tautām jaunekļi tika iesaukti karadienestā noteiktā vecumā - ne jaunāki un ne vecāki. Vienmēr ir pastāvējušas dažādas iesaukuma kvotas, un līdz XX gadsimtam no vienas ģimenes netika iesaukti vairāki dēli. Tātad brāļi, pat ja viņi bija dzimuši ar gada starpību, nevarēja tikt iesaukti vienlaicīgi. Pat rekrūšos, kā zināms, neņēma vecāko dēlu, neņēma vienīgo dēlu u.tml.¹⁰. Līdz ar to brāļu starpā šāds dialogs faktiski nav iespējams. Lai tāda

¹⁰ Rekrutēšana kā armijas komplektēšanas metode esot pastāvējusi senajā Ēģiptē. Pēc tam ilgu laiku Eiropā karoja galvenokārt ar algotņu palīdzību. Rekrutēšanu pirmais Eiropā atjaunoja Zviedrijas karalis Gustavs II Ādolfs XVII gadsimta vidū; 1699.gadā

saruna divu vienlaicīgi iesaucamo brāļu sarpā kļūtu iespējama, viņiem bija jāatbilst daudziem specifiskiem nosacījumiem, piemēram, jābūt dvīņiem, turklāt – jaunākajiem u.t.t. Diez vai tautas dziesma apdziedātu tik sevišķu gadījumu. No teiktā izriet secinājums, ka vārds „bāliņi” visdrīzāk gan nenozīmē brāļus. Bet ko tad?

Uz šo jautājumu valodnieki līdz šim nav varējuši atbildēt tāpēc, ka ignorējuši Sanskritu, kur ir substantīvs बलिन् *balin* - ‘karavīrs, zaldāts’¹¹. Piekrīti: viss uzreiz nostājas savās vietās, un dziesmiņa kļūst loģiska. Tiesa, līdz ar to kļūst redzama kompilācija: ja leksēmai „bāliņš” ir vismaz 4-5000 gadu, tad turpat līdzās tiek lietots vārds „zaldāts”, kurš ir tipisks ģermānisms, kas latviešu valodā varēja ienākt tikai pirms pāris gadsimtiem. Sanskritā nav fonētiski līdzīgas leksēmas ar tādu pašu vai līdzīgu semantiku. Tātad arī pašā vācu valodā tas ir uzkonstruēts mākslīgi vai pārņemts no kādas neindoeiropiskas valodas.

Savukārt, nākamā četrinde, kurā ir lietots vārds „karavīrs”, atkal ir ļoti sena. Latviskā vārdkopa „karavīra zobens” faktiski ir jāpieraksta tā: karavīra – ‘zobens’! Jo Sanskrita substantīvs कर्खीर *karavīra* nozīmē – ‘zobens’! Bet līko (jeb „turku”) zobenu Sanskritā sauc कर्खाल *karavāla*, no kura baltiskie *valni* izkala latvisko „kara vāli”, bet pēc tam pārtaisīja par vienkāršu „vāli”.
© 02.12.2014

pēc zviedru parauga rekrutēšanu arī Krievijas impērijā ieviesa cars Peteris I, kur tā formāli pastāvēja līdz 1874.gadam.

¹¹ Daudzskaitlinieks बलानि *balāni*, savukārt, nozīmē ‘militārie spēki, karaspēks’, kas vēlreiz apstiprina „bāliņa” etimoloģiju. Tajā pašā laikā Balvu rajonā (nu jau – bijušajā) ir apdzīvota vieta „Palāni”, kuru varētu mēģināt etimoloģizēt no Sanskrita substantīva फलानि *phalāni* - ‘augi, augļi; dārzi, stādījumi’, taču kaut kādi stādījumi ir visos ciemos, un tas nav nekas īpašs. Nosaukumi, iesaukas, pavārdi parasti „pielīp” no kādas specifiskas pazīmes. Varbūt Palanu vietā patiešām kādreiz bijusi karaspēka nometne?

TĀLAVAS MUZIKANTS JEB LAUPĪJUMA TREŠĀ DAĻA

Auf der Suche nach der Wahrheit die sich tanzen läßt...

Friedrich Nietzsche¹²

Nobeidzot iepriekšējās nodaļas tēmu par latgaļu un latviešu īpašvārdu sanskritisko izcelsmi, izpētīsim latgaļu valsts Tālavas nosaukuma etimoloģijas skaidrojumu. Tur situācija ir līdzīga. Caur Sanskritu iegūsim daudz ticamākas Tālavas etimoloģijas versijas un papildus pierādījumus tam, ka Sanskrits IE etimoloģijas zinātnē ir neaizstājams instruments.

TRĪS NOVADI: LIVONIA, LETHIA, TOLOWA

Šodien Tālava ir pazīstams etnonīms, ar kuru saprot seno latgaļu apgabalus mūsdienu Ziemeļlatgalē, Ziemeļvidzemē un daļēji arī Krievijas Pleskavas apgabala teritorijās. Latviskā propaganda ņemas, uz deguna krisdama, lai no Tālavas uzburtu „latviešu apgabalu”, atsaucas (starp citu, nepamatoti) uz apšaubāmo Indriķa Livonijas hroniku, kur Tālavas teritorija it kā esot apzīmēta kā "Letu zeme" (Vikipēdija, 27.07.2014), lai gan pat tur nekā tāda nav. Patiesībā vēsturnieku rīcībā ir tikai viens ticams dokuments, kurā minēts apgabals ar nosaukumu *Tolowa* - 1224. gada Tālavas dalīšanas līgums starp zobenbrāļiem un Rīgas bīskapu¹³. Šajā vienīgajā dokumentā ir nepārprotami nošķirti trīs novadi: *Livonia*, *Lethia* un *Tolowa*. Taču XX gadsimta 30. gados vēstures falsifikatori A.Švābe, V.Krasnais, A.Augstkalns, Fr. Balodis u.c. uzfantazēja veselus traktātus, tendenciozi pasniedzot Tālavu kā „senlatviešu” (t.i., to pašu latviešu, kuri apdzīvoja mūsdienu Zemgali un Kurzemi!) valsti. Viens no aktīvākajiem latgaļu etnocīda sagatavotājiem XIX gs. beigās un XX gs. sākumā - leģendārais, kā raksta interneta vietne Nekropole.lv (2013), „latviešu izcelsmes bagātnieks”, tirgotājs Henrijs Visendorfs¹⁴, kad viņa

¹² Vācu: Patiesības meklējumos reizēm gribas dancot. Frīdrihs Niče.

¹³ Otrais un pēdējais Tālavas (*Tolowe*) pieminējums ir Indriķa Livonijas hronikas XXVIII nodaļā, taču šī sacerējuma autentiskums ir apšaubāms.

¹⁴ Visendorfs Henrijs (dz. *Ķiparts*, 1861. – 1916.) – rūpnieks un tirgotājs, grāmatu izdevējs un žurnālists. Pēterburgas pilsētas domnieks. Cīnījies par latīņu drukas atcelšanu Latgalē, lai varētu uzsākt intensīvu latgaļu letonizāciju. Organizējis pirmā *Latvju dainu sējuma* izdošanu. Pats esot nodevis K.Baronam vairāk nekā 28 000 (!) latviešu un latviski pārtulkotu latgaļu dainu. Pēc Visendorfa māsas meitas Mildas Kārklīņas

kokvilnas pārstrādes uzņēmums 1905.gadā bankrotēja, arī nolēma pievērsties „daiļajām mākslām” un sajūtās aicināts izteikties par Tālavas vārda etimoloģiju. Un atklāja, ka vārds *Tolowa*, lūk, esot cēlies „metatēzes ceļā” no „senākā latgaļu zemes pašapzīmējuma *Lotowa*”, kas viņaprāt nozīmējot „Latvju zeme”. Visendorfa pašsacerētā vārdforma *Lotowa* nav nekas cits, kā primitīvs atvasinājums no vēlākā poliskā nosaukuma *Łotwa*, ko poļi Vidzemes (bet nekādi ne Latgales!) apzīmēšanai sāka lietot tikai XVI gadsimtā - pēc t.s. „Pārdaugavas hercogistes” izveidošanas. Tāpēc tas nekādi nevar būt „senākais latgaļu zemes pašapzīmējums”, no kura XIII gadsimtā „metatēzes ceļā” izveidojies *Tolowas* vārds u.t.jpr.

ETIMOLOĢISKAIS KRETĪNISMS

Taču mūsdienu informatīvie resursi nav atteikušies no šīs šarlatāniskās hipotēzes un pat mēģina to uzspodrināt, paziņojot, ka nosaukumu *Łotwa* Vidzemes apzīmēšanai poļi, lūk, esot atvasinājuši no Latgales senākā pašnosaukuma *Lotowa*. Pat, ja ignorējam jautājumu, kāpēc poļiem ievajadzējās Vidzemi saukt Latgales vārdā, neaizmirsīsim, ka, saskaņā ar paša Visendorfa teoriju, *Lotowas* „pašnosaukums” taču jau XIII gadsimta sākumā bija neglābjami „pārvērties” par *Tolowu*, vai ne tā? Tātad paši latgaļi to nelietoja jau vismaz pustūkstoti gadu! Vai XVI gadsimtā *Tolowa* atkal „metatēzes ceļā” būtu pārvērtusies atpakaļ par *Lotowu*? Piekrīti, šādas hipotēzes robežojas ar kretinismu. Un jāsecina, ka autori paši to apzinās. Tāpēc līdztekus producē arī citas tikpat „zinātniskas” versijas. „Analizējot fonētiski, - raksta Vikipēdija (interesanti, kā viņiem šī „fonētiskā analīze” izpaudās), - vārds sastāv no apstākļa vārda *tālu* un darbības vārda *aut* pagātnes formas, kas kopā norāda uz tālu ceļu” (Vikipēdija, 27.07.2014). Kā jums tas patīk? Pat skolnieks pateiks, ka valodniecības zinātne šai hipotēzei blakus nav stāvējusi. Pieverot acis uz pilnīgu loģikas trūkumu (kas kopīgs valsts nosaukumam ar vārdformām „tālu” un „aušana”, kurām arī savā starpā no semantikas viedokļa nav nekā kopīga?), es lūdzu man uzrādīt kaut vienu pārliecinošu etnonīmu vai oikonīmu jebkurā pasaules malā, kurš būtu atvasināts no apstākļa (!) vārda! Turklāt - salikts kopā ar semantiski nesaistītu darbības vārdu! Vēl vairāk - ar tā pagātnes formu! Vietvārdi, jo vairāk – pilsētvasi, novadu un valstu nosaukumi no apstākļa vārdiem un vārdiem nekad nav darināti. Par kādiem gan muļķiem mūs uzskata „oficiālie” Latvijas valodnieki, ja nekaunas šādus savus murgus pasniegt kā valodniecības zinātni?

liecības viņš ne tikai vāca ziedojumus, meklēja naudu Dainu izdošanai, bet arī plānoja sējumu iekārtojumu, noteica Dainu burtnīcu saturu, ortogrāfiju, pats rediģēja manuskriptus un lasīja korektūras. H. Visendorfa ģimenē bija 2 dēli un 2 meitas. Revolūcijas jukās viens dēls pazuda, otrs nomira. Pēc Visendorfa nāves viņa meitas un atraitne (bagāta holandiešu tirgotāja meita) apprecējās ar ārzemniekiem un atgriezās Rietumeiropā, izbeidzot Visendorfu dzimtas vārdu.

Valodnieki un vēsturnieki, protams, labi saprot, ka Visendorfs tika pateicis diletantisku muļķību. Domāju, viņi labi redz arī savu hipotēžu „ēzeļa ausis”. Taču visi latgaļi vēl nav iznīcināti, latgaļu etnocīds jāturpina, bet Latgales vēstures falsifikācija ir viena no etnocīda metodēm. Latvijas politiskais režīms no viņiem to pieprasa. Un XXI gadsimta latviešu etimologi norij savu sirdsapziņu un tā vietā, lai atmaskotu savu priekšteču melus, rada jaunus.

Nav šaubu, ka lielākā daļa etimoloģiskā kretinisma tiek ražota apzināti, izpildot noteiktu aprindu pasūtījumu. Taču arī godīgs valodnieks, kurš būtu gatavs paust patiesību, neko prātīgu izdomāt nevar. Jo nekādas zinātniskas metodoloģijas valodnieku un etimologu rīcībā taču nav! Runa ir ne tikai par baltistiku un slāvistiku vien. Franču un angļu tezauri, kurus pasaulei pasniedz kā gudrības dārgumu krātuves¹⁵, visā nopietnībā īpašvārdus, pat etnonīmus atvasina no gaiļu dziedāšanas un pīļu pēkšķēšanas. Un šīs naivisma stilā izpildītās bērnišķīgās fantāzijas viņi ietiepīgi dēvē par etimoloģijas zinātni! Tie ir viņu augstākās gudrības dārgumi!

Šobrīd jau ir absolūti skaidrs, ka tikmēr, kamēr indoeiropēistika stāvēs eiropocentrisma, normānisma pozīcijās, nekāda valodniecības zinātne Rietumos nav iespējama pēc definīcijas. Visas pasaules indoeiropēistiem, tajā skaitā, baltistiem, atliek tikai slīcināt Madi Madonas ezerā.

TĀLAVA – XX GADSIMTA POLITISKS PASŪTĪJUMS

Akadēmiskajā vēsturiskajā literatūrā Tālavas vārds praktiski neeksistēja līdz pašam XIX gadsimta beigām. Ja tāds agro viduslaiku valstisks veidojums arī pastāvējis, tad tas bija sen nogājis no vēstures skatuves. Turpmākajos gadsimtos ar Tālavas ļaužu likteņiem bija izrīkojušās svešas varas, un vēlāko gadu vēsturniekiem par to vairs nebija nekādas intereses. Modernajos laikos par Tālavu kā reālu un ticamu vēstures faktu sabiedrība pirmo reizi uzzināja tikai XIX gadsimta 60.-80.gados no baltvācu vēsturniekiem Karla Širrena¹⁶, kurš Stokholmas arhīvā atrada Tālavas dalīšanas līguma eksemplāru (Schirren, 1861-1868) un Maksa Perlbacha¹⁷, kurš pēc 20 gadiem otru līguma kopiju atrada Krakovas bibliotēkā (Perlbach, 1886). To uzoda projekta „Latvietis” autori, kuri izdomāja, kā no šī vienīgā Tālavas vārda pieminējuma uztaisīt savu gešefti. Gluži no nekā, ar papīra un spalvas palīdzību – vienīgi savās publikācijās - viņi uzbūra vēl vienu „latviešu” apgabalu, un ar šo melu palīdzību radīja formālu ieganstu un viltotu attaisnojumu vēlākai Latgales okupācijai un inkorporācijai Latvijas sastāvā. Pirmie no viņiem - baltvāci A.Bīlenšteins (Bielenstein, 1892), F.Keislers (Keussler, 1890) u.c. XIX gadsimta beigās vēl par Tālavu kā „latviešu valsti” runāja piesardzīgi un ar nepierādī-

¹⁵ Franču XIX-XX gadsimtu valodas akadēmiskā 16 sējumu vārdnīcas *Le Trésor de la langue française* nosaukums burtiski nozīmē ‘Franču valodas dārgumi’.

¹⁶ Vācu: Carl Christian Gerhard Schirren, 1826 -1910.

¹⁷ Vācu: Max Perlbach, 1848-1921.

tiem apgalvojumiem sevišķi nemētājās. Kad pie latgaļu vēstures viltošanas XX gs. 20-30. gados ķērās M.Skujenieks (1927), F.Balodis (1927), A.Augstkalns (1935), V.Krasnais (1937), A.Švābe (1936) u.c. čuūļi, viņi šo demagoģiju pacēla nebijušos augstumos. Viņiem latvieši jau valdīja ne vien Tālavā, bet arī Pleskavā un pat „dibināja” Maskavu. Savos „pētījumos” viņi par latviešiem izsludināja ne tikvien latgaļus, bet arī vendus, līvus, krievus - visus pēc kārtas!

Plašāka sabiedrība par Tālavu uzzināja 1902. gadā no R.Blaumaņa slave-nās balādes „Tālavas taurētājs”. Mūsdienās tā ir iekļauta skolu programmās. Vairums domā, ka tā ir latviešu tautas teika - līdzīgi kā par Lāčplēsi, Kurbadu u.c. Tā domā arī daudzi latviskie resursi, tajā skaitā tādi, kuriem vajadzētu zināt patiesību, piemēram, Beverīnas novada vietne (Boškina, 2011), diem-žēl, nenorādot avotu. Latviešu tautas pasakas kopš sešu gadu vecuma esmu izlasījis krustu-šķērsu, taču arī man līdz šim nav gadījies atrast teiku vai pasaku par Tālavas (vai jebkura miesta) taurētāju, koklētāju vai ģitāristu, kurš ar taures skaņām (vai jebkādu šim nolūkam domātu troksni) būtu modinājis savus biedrus uz cīņu pret ienaidniekiem. Latviešu folklorā šāda sižeta nav! Pat ne attāli līdzīga! Ir sižets (piemēram, pasakās par Kurbadu) par to, kā varonis, cīnīdamies ar velnu vai sumpurni, modina aizmigušos brāļus, mez-dams viņiem ar pastalu, zābaku vai kādu citu priekšmetu. Retos gadījumos mēģina viņus uzmodināt ar bļaušanu (Ruņģe, 1983). Bet tas jau ir brīnum-pasakas sižets, kurā ietverta pavisam cita ideja.

TĀLAVA NOZĪMĒ – MUZIKANTS

Latviešu pasakās ir diezgan daudz sižetu par muzikantiem, spēlmaņiem un par dziesmas, mūzikas lielo spēku. Ganuzēnam, Sprīdītīm u.c., piemēram, bieži ir burvju stabulīte, kas liek dejot jebkuram. Koklētāju, kurš skaisti spēlē, neēd vilks un nerauj velns, jo klausās kā apburti. Pēdējo sižetu savā dzejolī „Beverīnas dziedonis”, kā zināms, ir izmantojis zviedru masonis Mihaels Krogsens¹⁸, kur viņam aplenkātās latgaļu pils tornī dzied vaidelotis, un no dziesmas skaņām ienaidniekiem (Krogseņam tie ir igauņi, nevis *lethi*-leiši vai vāci) „vāles iz rokām šļuka”. Latviskās literatūras vēsture to uzskata par „Indriķa Livonijas hronikā” atrodamā sižeta rimeiku. Tā ir daļēja patie-sība. Hronikā tiešām ir tāds sižets, taču tur igauņus bez ieročiem piespiež bēgt – kas, kā jūs domājat? Pareizi – krustnešu mūks, ar savu nožēlojamo pātaru palīdzību! Uz kopējā reālistiskā vēstījuma fona par krustnešu karagā-jieniem pret līviem, latgaļiem un ugauniem, sarīdot tos savā starpā, šī epizode

¹⁸ Krogsens ir tipisks skandināvu uzvārds, līdz pat mūsu dienām sastopams gan Rie-tumeiropā, gan Amērikā. Mihaels Krogsens (1850-1879) bija „jaunlatvietis”, viens no pirmajiem latviešu projekta īstenotājiem, tāpēc latviešu maldināšanas nolūkos savu vārdu un uzvārdu noslēpa, uzdodamies par latvieti Krogzemju Miku. Publikā-cijas parakstīja ar latvisku pseidonīmu „Auseklis”.

hronikas tekstā ir pārāk fantastiska un pasakaina, lai to uztvertu nopietni. Tā neglābjami nodod Hronikas falsifikāciju. Šis sižets ir viena no daudzajām tendenciozajām XVIII gadsimta interpolācijām Indriķa Livonijas hronikas tekstā, kura gan atbilst tā laika politiskajai konjunktūrai, bet kuras pamatā ir nekas cits, kā nedaudz pārveidots tautas pasakas sižets. Jādomā, Krogsens-Auseklis bija pietiekami informēts jauneklīs, zināja, ka Indriķa Livonijas hronikas nosaukumā vārdu „hronika” drīzāk gan jāliek pēdīnās, tāpēc bez jebkādas pietātes pret tās tekstu savā sacerējumā teitoņu mūku pārtaisīja par latviešu vaideloti.

Latviešu literatūras vēsturē nav ziņu par to, kur „Tālavas taurētāja” sižetu ņēmis R.Blaumanis. Tas ir aizdomīgi. Grūti noticēt, ka Blaumanis to no sākuma līdz galam varēja izdomāt pats. Gan jau kaut kur kaut ko tādu bija noklausījies.

Tā vai citādi, latgaļu un latviešu folklorā muzikantu ir papildnam. Kopš Blaumaņa laikiem, tātad, latviešu kultūrā nostiprinājies (vai varbūt – atjaunots) Tālavas taurētāja tēls. Bet taure taču, pirmām kārtām, ir mūzikas instrumentis. Tātad balāde tikpat labi varētu tikt nosaukta „Tālavas muzikants”.

Un tagad piesprādzējiet jostas! Sanskritā substantīvs तलव *talava* nozīmē – ‘muzikants’. Pārlieciniet mani, lūdzu, ka tā ir nejauša sakritība!¹⁹

¹⁹ Interesantas paralēles šajā ziņā iespējams novilkt ar netālo Tallinu. Igaunī paši šo astionīmu etimoloģizē no mūsdienu igauņu valodas saliktna *Taani linna*, kas nozīmējot ‘dāņu pilsēta’. Izkausās jau skaisti, taču, ja Tallinas vecpilsētas akmeņiem ir vairāk par 500 gadu (un izskatās, ka tas tā varētu būt!), tad nosaukuma atvasināšana no mūsdienu igauņu valodas (kas ir tāds pats nūspīts, kā latviešu vai somu, vai ukraiņu) nerada uzticību. Jo vairāk tādēļ, ka to otru “n”, kas neko nenozīmējošu morfēmu –*lin* viņiem tagad padara par *linn* vai *linna*, ko nu ir iespējams tulkot kā “pilsētu”, igauņi sāka rakstīt klāt tikai 1991.gadā. Toties Sanskritā ir vairākas fonētiski tuvas leksēmas, kuru nozīmes rosina interesantas asociācijas. Pirmkārt, adjektīvs तलिन *talina* nozīmē – ‘neliela, maza, atsevišķi novietota’ – visi šie apzīmējumi der Tallinai, ja tiem pievienojam vārdu “pilsēta”. Taču semantiskas paralēles tieši ar Tālavas vārdu Tallinai nodrošina Sanskrita adjektīvs - तलिन *tālin*, kas nozīmē gan ‘izvietota uz’, gan ‘aprikota ar cimbalām’. Cimbalas jeb šķīvi ir mūzikas sitamie instrumenti, gongu radinieki, un gongs kā reliģisku un laicīgu rituālu sastāvdaļa Indijā, Ķīnā, Armēnijā ir pazīstams vismaz kopš VII gs.p.m.ē. (Ханзаян, 1959), bet vēlāk arī Grieķijā, Turcijā un citur. Pat ja *Vana Tallinn* teritorijā arheologi vēl nav atrakuši nevienu tādu vara vai dzelzs šķīvi, tas tomēr nedod pamatu apgalvot, ka aisti jeb “austrumnieki” (tā mūsu senčus dēvēja Rietumeiropā dzīvojošās ciltis) šo instrumentu nepazīna. Kas gan ir “vara bungas”, ko tautasdziesmu Janītis atspēries sit “vārtu staba galiņā”, ja ne tie paši vara gongi? Un gonga skaņu maģiskā iedarbība uz cilvēka apziņu ir simtkārt pierādīta. Ar tām jau nu gan varēja mēģināt atbaidīt ienaidnieku. Vai vismaz uztaisīt sev dūšu pirms kaujas, aizstāvēt savu “nelielo un atsevišķi - uz kalniņa izvietoto” cietoksni!

VARBŪT TĀLAVA NOZĪMĒJA 'TREŠO DAĻU'?

Interesanti, ka mūsdienu Indijas kartē (piemēram, Čhattisgarhas štatā) citu "latgalisku" ciemu nosaukumu vidū ir arī apdzīvotas vietas *Tarava* un *Talra-va*, kuru nosaukumi, kā redzam, fonētiski ļoti tuvi Tālavas vārdam. Par šādām sakritībām nav jābrīnās, jo mūsdienu Indijas valodas taču arī tā vai citādi izaugušas no Sanskrita vai ietekmējušas no tā, kā arī iegūtas, līdzīgi Eiropas valodām, lielākā vai mazākā mērā kropļojot to pašu mums visiem kopējo IE pirmvalodu, kuras tuvākā forma ir Sanskrits. Taču Talravas vārds Sanskritā neko nenozīmē. Varbūt tas kaut ko nozīmē hindi vai kādā citā vietējā valodā. Vai arī fonēma "r" oikonīma saknē parādījusies kaut kā nejauši. Būtu interesanti papētīt taisni šī Indijas apgabala leģendas - varbūt šiem tur arī figurē kaut kāds muzikants?

Bet varbūt nejauši un nevietā te ir tieši skaņa "l"? Jo substantīvam तारवः *taravaḥ* Sanskritā ir skaista un vietvārda darināšanai noderīga nozīme - 'ko-ki'.²⁰ Savukārt, adjektīvi तारव *tarava*, तारव *tārava* nozīmē – 'mežains, koku ieskaufs'. Varbūt vietvārds "Tārava" nozīmē 'mežainus apvidus'? Un arī Tālava sakotnēji patiesībā bija "Tārava" un nozīmēja to pašu?²¹

Visbeidzot, Sanskritā ir vēl viena fonētiski līdzīga leksēma त्रिलव *trilava*, kas nozīmē - 'trešā daļa'. No tā laika notikumu attīstības viedokļa šāda Tālavas vārda semantika, piekrīti, ir kā kulaks čuulim uz acs. „Tālavas dalīšanas līgumā” ir runa par trim daļām: *Livonia*, *Lethia* un *Tolowa*, no kurām pirmās divas teitoņi jau bija iekarojuši un sadalījuši, un tagad ķīvējās par trešo. Varbūt ka pareizāk šo dokumentu būtu dēvēt nevis par Tālavas, bet gan par „trešās daļas” sadalīšanas līgumu? Varbūt tieši tādu domu tajā arī ielika dokumenta autori? Tikai Indriķa Livonijas hronikas falsifikatori XVIII gadsimtā to iepina savā literārajā sacerējumā ar vietvārda, nevis kārtas skaitļa vārda nozīmi, un tā tas aizgāja?

Vai arī kāds joprojām pastāvēs uz to, ka Tālavas vārds cēlies no *tālu* + *āva*?

© 9.12.2014

²⁰ Vai gan te nav meklējama jēdziens „koka tara” etimoloģija? Starp citu, par „taru” tiklab krieviski, kā latgaliski un latviski mēs joprojām saucam tikai koka kastes. Kartona vai plastmasas iepakojums vairs nav tara.

²¹ Jo vairāk tādēļ, ka arī jaungramatiķu skaņu mijas likumi pieļauj taisni līdzskaņu „l” un „r” maiņu savā starpā.

VI daļa

No nation is fit to sit in judgment upon any other nation.
Thomas Woodrow Wilson²²

²² Angļu: Neviena tauta nav tiesīga spriest tiesu jebkurai citai tautai. Tomass Vudro Vilsons, 1856 – 1924, ASV 28. prezidents.

Pirms dažiem gadiem klajā nāca Latvijas ciemu nosaukumu vārdnīca „Latvijas ciemi. Nosaukumi, ģeogrāfiskais izvietojums“ (2007). Tā ir veidota kā komentārs LR Satelītkartei, kas ir vietvārdiem bagātākā līdz šim latviešu valodā publicētā Latvijas karte, jo satur 8879 Latvijas apdzīvoto vietu 14 012 nosaukumus. Pētījums izstrādāts Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūrā (LGIA), sadarbojoties ar LU Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes Reģionālās ģeogrāfijas un toponīmikas zinātniskās laboratorijas pētniekiem.

Lai gan grāmatas ievadā ir atruna, ka pētījumam ir tikai rekomendējošs, informatīvs raksturs, nosaukto iestāžu autoritāte, kā arī tas fakts, ka oikoniņus un to rakstību izvērtējuši un akceptējuši Latvijas Universitātes un Valsts valodas centra labākie speciālisti, pārvērš šo izdevumu par rokasgrāmatu ikvienam, kas strādā ar vietvārdiem vai lieto tos savā ikdienas darbā. Vēl vairāk: tā kā šie oikoniņi ir ierakstīti satelītkartē, tad tagad pēc tiem vadās visa pasaule.

Šajā ziņā “īpaša sāpe”, kā teica dzejnieks, vienmēr ir bijusi par Latgales vietvārdiem: kā vien gadu gaitā tie nav ķēmoti dažādās valodās un dažādos izdevumos, it sevišķi latviešu valodā! Acīmredzot tāpēc izdevēji jau ievadā steidz paziņot, ka autoru izvēlētos pamatnosaukumus un to rakstību Latgales rajonos izvērtējuši un akceptējuši četri filoloģijas zinātņu doktori: A.Breidaks, L.Leikuma, A.Stafecka un A.Timuška, kā arī Dr. geogr. Z.Goba un Mag. geogr. V.Strautniece. Lielāku autoritāšu Latgales valodniecības jautājumos uz to brīdi vienkārši nebija. Šo vārdu klātbūtne mudina cerēt, ka te latgaliskie vietvārdi beidzot būs uzrakstīti pareizi - tā, kā tos izrunā paši šo ciemu un apkārtnes iedzīvotāji. Bet kā ir patiesībā?

Es nerunāšu par visu Latgali (pieļauju un ceru, ka Dienvidlatgales vietvārdi patiešām kļuvuši latgaliskāki). Runāšu tikai par savu dzimto *Bolvu* rajonu un *Viļaks* novadu, par savu dzimto *Vacumu* pagastu, *Kozinias* un apkārtējiem ciemiem.

IZKROPLŅOTIE LATGAĻU VIETVĀRDI

L'homme ne vit pas dans le pays on vit dans la langue.
Emil Michel Cioran²³

Latgaļu vietvārdu kropļošana (letonizācija) ir uzsākta reizē ar latgaļu etnocīda programmu – pirms vairāk kā simt gadiem. Jaunu paaugstinājumu šis process ieguva 1935. gadā pēc K.Ulmaņa bēdīgi slavenā Valsts valodas likuma. Padomju vara attieksmē pret latgaļiem turpināja Ulmaņa politiku (izņemot apmēram 10 gadu periodu līdz Staļina nāvei). Pēc Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas latgaļu etnocīds tiek realizēts ar jaunu sparū. Tajā skaitā – latgalisko toponīmu iznīcināšanas jomā. Šajā kontekstā aplūkošanas vērti ir trīs dokumenti, kas tapuši pēdējo 15 gadu laikā: LV satelītkarte, tās komentārs - jau pieminētā Latvijas ciemu nosaukumu vārdnīca (2007), kā arī viens no VVC Vietvārdu ekspertu komisijas lēmumiem par vietvārdu pareizrakstību (2003). To analīze sniedz priekšstatu gan par latviešu valodas ekspertu profesionalismu un zināšanām dialektoloģijā, gan arī par Latvijas valsts pašreizējo politiku attieksmē pret latgaļiem.

PAR LEĻIEM UN BEIGTA ĒZEĻA AUSĪM

Susaju pagastā netālu no *Viļaks* ir apdzīvota vieta “*Līeli*”, kas latgaļu valodā nozīmē ‘dēles’. Purvu un ezeru zemē Latgalē dēles ir bieža parādība. Līdz ar to šāda “*Līeļu*” ciema nosaukuma etimoloģija izklausās visnotaļ dabiska, bez zemtekstiem.²⁴ Bet Latvijas satelītkartē un vārdnīca ierakstīts: “*Leļi*”. Rakstveidā abi nosaukumi it kā ir līdzīgi, bet izrunā atšķirības ir ievērojamas, jo latgaļu vārds “*Līeli*” [lʲiɛlʲi] satur divus tādus patskaņus, kādu latviešu valodā nemaz nav. Abiem uzrakstītajiem latviskajiem patskaņiem “*e*” un “*i*” ir maz kopēja ar skaņām “*ie*” un “*ī*”, ko šeit izrunā latgalis. Tādējādi lasītājs, pat ja viņš ir latgalis, tikai no cita novada, kurš par šo vietu iepriekš nav dzirdējis, no kartes iegūst pavisam citu informāciju, kas vairs nesatur vietvārda sākotnējo nozīmi. Tiklab latvietim, kā pašam latgalim vietvārds kļūst nesaprotams un bezjēdzīgs, jo ne vienā valodā tāda vārda nav.

²³ Franču: Cilvēks dzīvo nevis valstī, bet gan - valodā. Emīls Sjørāns, 1911-1995, franču filozofs, eseiists.

²⁴ Līdzīgi kā Pokuļava, kur *pokuļs* ir ‘sermulis’, vai *Žiīguri*, kas nozīmē ‘zvīrbuļi’.

Taču tas nav viss. Konkrētajā gadījumā izkropļotais latgaļu vietvārds sāk saturēt pavisam citu nozīmi! Piemēram, ja to lasīs krievu valodas pratējs, vai ja karti kāds tulkos krieviski, minētais nosaukums tiks uzrakstīts kā “*Лели*”, kam ir jau pavisam cita, ļoti interesanta etimoloģija. Slāvu mitoloģijā *Лель* [*Le*] ir mīlas un skaistuma dievietes Ladas dēls - mīlas kaislību dievs, tas pats, kas grieķiem Erots vai romiešiem Amors. Pamēģiniet iedomāties, ka jūs esat amerikāņu, krievu, ķīniešu etimologs, kurš pēta baltu vēsturi un valodas! Jūs nezināt un nevarat zināt latgaļu valodas nianses, toties jūs noteikti pazīstat senslāvu mitoloģiju un zināt baltu un slāvu senos strīdus par to, kuru senči pie Baltijas jūras ieradās pirmie. Kādus secinājumus jūs izdarīsiet? – Loģiski: ka “*Līeli*” ir krievu ciems! Bet tas nav viss! Ļeļs ir pagānu dievs, tātad nākamais loģiskais secinājums: slāvu cilšu apdzīvota vieta te ir bijusi jau ilgi pirms kristietības ienākšanas! Kā jums tas patīk?

Un tagad iedomājieties: šī atziņa nonāk kāda agresīva Krievijas politika ausīs. Jau rīt Latvijas Prezidents saņems notu: Latvija sagrābusi svešas teritorijas, ciems “*Лели*” jāatdod Krievijai! Un mūsu nabaga nacionāļiem, kuri braukšanai uz Saeimu ikreiz sedlo to pašu klibo Abrenes kleperi, atliks tikai *sist dirs’ gar zem*²⁵. Lielākie konflikti cilvēces vēsturē ir sākušies no niecīgākiem ieganstiem. Valodnieki, kartogrāfi un amatpersonas, kas Latvijas kartēs un citos dokumentos, pārkāpjot starptautiskas konvencijas, pieļauj latgaļu vietvārdu kropļojumus²⁶, ne tikai provocē problēmas Latvijas valstij, bet arī maldina visas pasaules vēsturniekus, valodniekus, etimologus, kuru zinātniskie secinājumi *a priori* ir nepareizi tikai tādēļ vien, ka viņi uzticas oficiālam dokumentam – Latvijas kartei. “*Līeli*” ne tuvu nav vienīgais vietvārda kropļojums Latvijas kartē, kas rada pārpratumus.

²⁵ Latviešu ultranacionāļi, kā zināms, ilgu laiku snaikstījās pēc Krievijas federācijas Pleskavas apgabala Pitalovas (Abrenes) rajona. Beidzot Krievijas prezidents Vladimirs Putins apsolīja viņiem iedot “beigta ēzeļa ausis”, ja šie liksies mierā. Un ko domā - 2007.gadā Latvijas valdība ar premjeru A.K. priekšgalā parakstīja Latvijas-Krievijas robežlīgumu, saskaņā ar kuru Pitalova palika Krievijas pusē. Acīmredzot šāds barbers apmierināja Nameja slavas mantiniekus.

²⁶ Latgaļu vietvārdu kropļošana ir noziegums pret latgaļu tautu un valodu. Iekšējās likumdošanas līmenī to prettiesiski „legalizēja” K.Ulmanis ar savu 1935.gada Valsts valodas likumu, kurā par vienīgo valsts valodu tika pasludināta latviešu valoda, turklāt šī likuma 10.punktā pirmo reizi tika īpaši uzsvērts, ka „atkļātā satiksmē Latvijas vietvārdi apzīmējami vienīgi valodā”. Šis Ulmaņa likums bija klajā pretrunā ar Pirmā Latgales kongresa rezolūciju, kas paredzēja, ka latgaļi latviešiem pievienojas tikai tajā gadījumā, ja Latvija garantē Latgales autonomiju saimnieciskajās, valodiskajās un ticības lietās. Ar šo likumu Latvija tika (kārtējo reizi, atkārtoti!) denonsējusi Latgales kongresa lēmumu „apvienoties ar latviešiem”. Kopš šā valodas likuma izziņošanas brīža Latvija ir agresorvalsts, bet Latgale – tās okupēta teritorija. Turklāt ar šo likumu Latvijā tika dots oficiāls starts latgaļu etnocīdam. Tika atraisītas rokas latgaļu valodas nīdējiem. Savukārt pašiem latgaļiem, saskaņā ar šī likuma 12.punktu, par likuma neievērošanu tika piemērots naudas sods 1000 latu apmērā (gandrīz gada alga!) un vēl trīs mēneši cietumā.

Izpētot tikai vienu pašu Balvu rajonu, nākas secināt, ka no apmēram 600 vietvārdu tikai 5-7% ir uzrakstīti pareizi, t.i., tā, kā šos ciemu nosaukumus izrunā paši to iedzīvotāji. Pārējos gadījumos latgaliskie vietvārdi ir letonizēti, tulkoti latviski bieži arī tur, kur tas nemaz nebūtu vajadzīgs no fonētikas viedokļa, jo skaņu kombinācija ir pietiekami labskanīga un izrunājama arī latvieša mēlei. Izkropļojumi tiek tirāžēti no kartes kartē, no dokumenta dokumentā, no gada gadā, un tas ilgst jau vairāk kā gadsimtu. Kādēļ tas tā notiek? Pagaidīsim atbildi no Latvijas valdības!

LATGALES VIETVĀRDU LATVISKOŠANAS OBJEKTĪVIE IEMESLI

Pēdējos gados vērojama vēl viena negatīva tendence, kas parādās arī apskatāmajā satelītkartē – kropļot latgaļu vietvārdus pēc t.s. latgaliešu rakstu valodas parauga jeb Augšlatgales vietvārdus pierakstīt Lejaslatgales letonizētajā izloksnē, kas toponīmu aizved no patiesības vēl tālāk, nekā latviešu literārā valoda. Šķiet, ka tas tiek darīts ne bez slēpta nodoma. Īstais latgaliskais nosaukums tik un tā tiek izmainīts un sabojāts, toties rodas iespēja atrunāties: mēs taču jums ļaujam rakstīt latgaliski – ko jūs vēl gribat? Katrā ziņā, tā ir atsevišķa tēma un atsevišķs latgaļu rēķins Latvijas valstij un latgaļu kolaboracionistiem.

Bez letonizācijas politikas pastāv arī otrs latgaļu vietvārdu kropļošanas iemesls: latgaļu valodas fonētiskā sarežģītība. Latgaļu valodas skaņas no latviešu valodas atšķiras tik lielā mērā, ka latvietis, bieži pat labu gribēdams, nespēj nošķirt, nodēfinēt un kur nu vēl izrunāt vai uzrakstīt daudzas latgaļu fonēmas. Piemēram, *Biekeriavas* (*Bieķeravas*) [br:k'ɛr'ava] ciema nosaukumā ir skaņas, kas šeit pierakstītas maksimāli tuvu latgaļu valodai ar latviskajiem burtiem *-ie-* un *-ria-* (*-ra*), bet tomēr atšķiras no latviskajām. Ja mēs šos burtus lasīsim tā, kā to dara latvietis, iegūsim skaņas, kas būs tikai daļēji līdzīgas attiecīgām latgaļu valodas skaņām. Tām patiešām nav analoģu latviešu un kur nu vēl latīņu valodā, tāpēc nav arī attiecīgu burtu zīmju latīniskajā latviešu alfabētā. Es saprotu to latviešu kartogrāfu, kurš, nespēdams tikt galā ar sarežģītajām latgaļu skaņām, atmeta ar roku un, kā nu saprata, tā arī pierakstīja ciema nosaukumu: *Bākarova*²⁷. Taču tie, kā jūs redzat, jau ir absolūti dažādi ciemi.

²⁷ Šajā piemērā redzama vēl viena “latgaliešu” rakstības “speciālistu” kļūda, kuru viņi ievāzājuši lejaslatgaļu valodā, domādami sevi dikti gudrus esam. Nevajag katrā sētas mietā meklēt aizguvumus no krievu valodas un labot latgaļu vietvārdu izskaņu uz *-ova!* Augšlatgalē nekur tā nerunā! Vietvārdi visur beidzas ar *-ava*, un tā ir tipiska Sanskrita (tātad - IEP) fleksija. Lai par to pārliecinātos, nav pat jāstudē Sanskrits - pietiek atvērt “Google map” un ieskatīties mūsdienu Indijas kartē. Piemēram, vienā pašā Čhattisgarhas (Chhattisgarh) štata Bilaspuras rajonā (Bilaspur) minūtes laikā var saskaitīt pusduci “latgalisku” ciemu nosaukumu ar izskaņu *-ava*: Laukava, Godhava, Kundava, Bilauva, Tarava, Talrava u.c. Tajā pašā laikā tā ir ne vien latgaļu, bet arī

Vēl jocīgāks ir gadījums ar *Supratkas* ciemu: cilvēks, kurš šo nosaukumu pierakstīja, nesaprata, ko pats raksta. Latvietim droši vien neienāca prātā, ka nosaukums var kaut ko arī nozīmēt. Un viņš pierakstīja, kā mācēja: *Supretka*. Lai gan, ja būtu pavaicājis ciema ļaudīm, uzzinātu, ka tas ir tipisks latgaļu vārds, kas nozīmē tipisku latgaļu pasākumu jeb parādību – kaimiņu kopīgu vakarēšanu ar uzdziedāšanu, uzdancošanu, paklačošanos garajos ziemas vakaros. Supratkas rīkoja tajā mājā vai ciemā, kur dzīvoja meitas precību gados, lai tās varētu noskatīt potenciālie precinieki. Tādējādi, jaunieši tur iepazinās un “saostījās” savā starpā, bet stingras māmuļas sēdēja pa kaktiem pie vērjamajiem ratiņiem vai ar adīkliem rokās un visu uzraudzīja. Tiesa, šī vārda etimoloģiju vairs nezina arī paši latgaļi. Bērnībā tiku dzirdējis skaidrojumu, ka tas nākot no krievu valodas *со-прядки* jeb - ‘kopīga vēršana’. Patiesībā tas ir skaists Sanskrita substantīvs सुप्रौढा *supraudhā*, kurš latgaļu valodā aizvadīto 4000 gadu laikā, kā redzam, fonētiski tikpat kā nav mainījies un nozīmē ‘meitene laulību vecumā’.

Es saprotu: mums ir “apstiprināta” kaut kāda “latgaliešu rakstība” ar kaut kādiem burtiem. Citas nav. Jāraksta ar tādiem, kādi ir. A to atņems ij tos... Latvijas ciemu nosaukumu vārdnīcas redaktore īpaši uzsver, ka rediģējusi ciemu nosaukumus tieši “latgaliešu rakstu valodā”. No vienas puses, šī piebilde ļauj norobežoties no iespējamiem pārmetumiem par neatbilstību reālai vietvārda izrunai. No otras, iespējams, norāda, ka viņa saprot situāciju un grib pateikt, ka tas bija lielākais, ko uz to brīdi izdevās “dabūt cauri”, jo citādi vārdnīca atkal aizietu tikai latviski un Latgales vārds vispār nebūtu pieminēts. Var jau būt, ka tā bija pareizāk - attiecībā uz Lejaslatgali. Bet Ziemeļlatgales vietvārdiem tas, protams, ir lāča pakalpojums.

VALODAS EKSPERTU SĒTAS MIETI

2015.gada sākumā VVK vietnē vēl aizvien bija pieejama informācija par to, ka 2002.–2003. gadā sakarā ar gaidāmo reģionālo reformu Valsts valodas centra Latviešu valodas ekspertu komisijas Vietvārdu apakškomisijas eksperti ir kārtējo reizi izvērtējuši Latvijas ciemu, pagastu un novadu nosaukumus pareizību no valodnieciskā, kultūrvēsturiskā un ģeogrāfiskā viedokļa. Rezultātā ir tapis Valsts valodas centra direktora Dr. philol. A.Timuškas un Latviešu valodas ekspertu komisijas Vietvārdu apakškomisijas priekšsēdētāja Dr. habil. philol. O. Buša parakstīts dokuments ar ieteikumiem pareizai vietvārdu lietošanai, kas satur prasību labot daudzus Latvijas vietvārdus, kuru agrāko lietojumu eksperti atzinuši par nepareizu (LVVK, 2002). Cita starpā,

tipiska rietumbaltu valodu izskaņa, kas, savukārt, apliecina latgaļu un prūšu tuvu radniecību. Piemēram, no vācu ordeņa avotiem par prūšu pakļaušanu 1255.gadā zināms, ka Sembā un pie citām prūšu ciltīm bija sekojoši (kur vēl latgaliskāki!) piļu un novadu nosaukumi: Medanava, Rudava; Kvēdenava (Kviedeniava), Valdava, Tapjava (SLVA, 1940).

dokumenta pielikumā ir laboti arī vairāki Balvu rajona vietvārdi. Tādēļ paraudzīsimies, kas tur ir izlabots.

Tā, Briežucienu valodas komisijas eksperti liek labot par *Brīžucīmu* un Baltinavu - par *Baļtinovu*. Šāds pieraksts jau ir drusciņ labāks, taču Latgalē *cīms* tiek izrunāts ar priekšējo *i*, bet nekādi – ar garo stiepto (!) latvisko *ī*, jo tāda latviskā patskaņa latgaļu valodā nemaz nav. Arī fleksijas –*ova* latgaļu valodā nav, bet ir senā indoeuropeiskā –*ava*. Abas minētās kļūdas ir latviešu valodnieku ļaunprātīgi izdomātas un latgaļu etnocīda programmas ietvaros uzspiestas Lejaslatgalei ar surogātiskās “latgalīšu raksteibys” palīdzību. Tagad to lietojums tiek intensīvi uzspiests arī Ziemeļlatgalē.

Sacītais pilnā mērā attiecas arī uz *Medņavas* nosaukumu: eksperti uzskata, ka forma *Medņeva* esot kļūdainas pārveidojums krievu valodas rakstības iespaidā. Tur varētu piekrist. Taču forma *Medņova*, ko viņi paši radījuši latviešu valodas rakstības iespaidā, nav ne ar ko labāka.

Divi gadījumi ir īpašas sarunas vērti. Latviskoto oikonīmu Šķilbēni un Rugāji vietā komisija piedāvā lietot vārdformas Šķilbani un Rugoji. Jā, par vienu kļūdu abos gadījumos ir mazāk. Ja eksperti tālāk būtu turējuši muti, viņus varētu noturēt par gudriem cilvēkiem. Taču VVK dokumentā pats nelabais tos ir parāvis aiz mēles: viņi ņēmušies paskaidrot savu pozīciju. Ar to arī atmaskojuši savas dialektu zināšanas visā krāšņumā. Šos vietvārdus, pēc latviešu valodas ekspertu domām, tā izrunājot vietējie iedzīvotāji, un tās esot vēsturiski senākās vietējo nosaukumu formas. Tā, *Rugaju* vēsturiskā forma esot *Rugoji*, ko turklāt vietējie latgaļi izrunājot ar divskani “uo” – [*Ruguoji*].

Tās nu ir pilnīgas blēņas! Rietumbaltiskajai latgaļu mēlei austrumbaltiskie divskaņi *ie* un *uo* ir tik sveši un grūti izrunājami, ka latgaļi tos nav pārņēmuši pat zem letonizācijas dzelzs zābaka. Vietvārda nosaukumā (jo vairāk – vēsturiskajā!) tādas skaņas latgalis ne mūžam niepīs. Viņam uz to pusi mēle negriežas. To latviešu valodniekiem *Rugajūs* būs pateicis kāds šmakovku sašvillājies čuulis. Savukārt, to faktu, ka mīkstaais austrumbaltiskais *ķ* ir tieši tā skaņa, kuru latgalis nevar izrunāt pat dziļā izmisumā, baltistikas doktoriem nu gan vajadzēja zināt vismaz no Rīgas kinostudijas filmām. Latviskā *ķ* skaņa latgaliskajā oikonīmā ir, latviski runājot, absolūts nonsenss. Patiesībā latgaļu ciematiņš ir *Šķylbani*. Te Valsts valodas centra valodas ekspertu komisija ir izgāzusies kā veca sēta. Lai arī čuūļi, viņi tomēr ir diplomēti valodnieki, kuriem šādas valodas parādības (Latvijas valsts teritorijā sastopamās!) jāprot sadzirdēt un jāzina. Es aicinu LVVC EK demisionēt. Pilnā sastāvā!

Tajā pašā laikā jāatzīst, ka daži vietvārdi ielaboti tīri tuvu “tekstam”, piemēram, *Vacumi*, nevis *Vecumi*; *Lozdukolns*, nevis *Lazdukalns*; *Vīksna*, nevis *Vīksna*; *Bierži*, nevis *Bērzpils*; *Krišani*, nevis *Krišjāņi*; *Kubuļu*, nevis *Kubuļu* pagasts. Te būtu precizējams tikai skaņas *i* lietojums: latgaliski galotnē ir izteikti priekšējais *-i*, nevis vidējais latviskais *-i*. Arī *Krišani* patiesībā ir *Kryšani*, taču ielabotais variants jau ir krietni labāks par latviskajiem *Krišjāņiem*.

Tā vai citādi, saskaņā ar VVK vietnes informāciju, šie labojumi ir tapuši jau 2003. gadā, tātad tiem vajadzēja būt ienestiem grāmatā “Latvijas ciemi. Nosaukumi, ģeogrāfiskais izvietojums”, kas iznākusi 2007.gadā. Taču to tur nav. Sanāk, ka redaktori un izdevēji ir elementāri ignorējuši VVC lēmumus. Vai viņi par to ir saņēmuši kādu sodu? Ja nē, tad jāvaicā: kam tādā gadījumā ir saistoši Valodas centra lēmumi? Vai tikai latgaļiem? Varbūt to grāmatu tagad vajag konfiscēt, izlabot valodas ekspertu norādītās kļūdas un tad izdalīt tautai atpakaļ?

BOLVU RAJONA LETONIZĒTĀ KARTE

Līdz šim latgaļu vietvārdu kropļošanai pastāvēja formāls attaisnojums: nebija burtu apzīmējumu visām latgaļu skaņām. Ja turat rokās šo grāmatu, tātad mums jau ir ne tikvien “latgaliešu raksteibys”, bet arī īstās *latgaļu valodas* alfabēts. Labāks vai sliktāks – tas cits jautājums. Katrā ziņā burtu apzīmējumi nu ir visām latgaļu valodas skaņām, un tas nozīmē, ka vairs nav formālu šķēršļu, kas liegtu pierakstīt Latgales vietvārdus precīzi un izlabot pieraksta kļūdas, kas līdz šim rakstības trūkuma dēļ pieļautas. Vajag tikai politisku vēlmi ieklausīties, kā tos izrunā latgaļi.

Paraugam izlabosim atbilstoši vietējai valodai pieminētās vietvārdu vārdnīcas Balvu rajona sadaļu. Tabulas ailītē Nr.1 ir dots Latgales apdzīvotas vietas nosaukums tā, kā tas ierakstīts mūsdienu satelītkartē. Ailītē Nr.2 - kā latgaļu toponīmi tiek kropļoti latviešu valodā - vietumis tie atšķiras no satelītkartē lietotajām formām. Ailītē Nr.3 ir parādīts, kā attiecīgie Latgales apdzīvoto vietu nosaukumi tiek kropļoti t.s. latgaliešu rakstu valodā. Ailītē Nr.4 – tā, kā tam jābūt (kā šos vietvārdus izrunā paši latgaļi). Ailītē Nr.5 - piezīmes par iespējamo nosaukuma izcelsmi u.c. komentāri.

BALTINAVAS (BAĻTINAVAS) POGASTS

1.Nosaukums satelītkartē	2. Latviešu valodā	3. Latgaliešu rakstu valodā	4. Latgaļu valodā	5. Piezīmes
Apšova		Apšova	Apšava	Apšova
Baltinava		Baļtinova	Baltynava	= Baļtinava
Blauzgova		Blauzgova	Blouzgava	
Boncāni	Boncāni		Boncanī	arī Boncānī
Brieksīne		Brieksīne	Brieksinia	Briksinia?
Buksti			Buksti	
Čudarīne	Čudariene	Čudarīne	Čudarinia	Čudars – vīr.vārds
Danskies	Danskies	Danskī	Danskī	
Demerova		Demerova	Diemerava	
Dokti			Dokti	

Te izlaistas dažas lapas.
Здесь пропущены несколько страниц.
There are several pages skipped.
Es gibt mehrere Seiten fehlen.

Par grāmatas pilnas versijas iegādi – sk.:
Приобретение полной версии книги - см.:
Acquisition of the full version of the book - see:
Wie die Vollversion des Buches zu erhalten -
siehe:

<http://langala.lv>
<http://langala.mozello.lv>
e-mail:
Langala@inbox.lv

VIII daļa

*Audemus jura nostra defendere.*¹¹⁵

JURIDISKAIS PIELIKUMS
(Iesnieguma projekts EDSO AKMJ.)

¹¹⁵ Latīņu: Mēs aizstāvam mūsu tiesības. ASV Alabamas štata devīze.

HĀGAS REKOMENDĀCIJAS PAR MAZĀKUMTAUTĪBU TIESĪBĀM UZ IZGLĪTĪBU, KURAS LATVIJAS VALSTS PĀRKĀPJ ATTIECĪBĀ UZ LATGAĻIEM.

Rekomendācijas izstrādātas 1996. gadā Hāgā
pēc Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas (EDSO)
augstā komisāra mazākumtautību jautājumos (AKMJ) iniciatīvas.

Eiropas Drošības un sadarbības organizācija (turpmāk tekstā - EDSO)¹¹⁶ 1992.gada jūlijā izveidoja augstā komisāra mazākumtautību jautājumos amatu, kā "konfliktu novēršanas līdzekli to iespējami agrīnā stadijā". Pirmais EDSO augstais komisārs mazākumtautību jautājumos (turpmāk tekstā - AKMJ) bija Makss van der Stūls (*Max van der Stoel*), kurš pildīja šos pienākumu no 1993.gada līdz 2001. gadam.

Identificējot risināmo problēmas un tēmu loku, AKMJ secināja, ka mazākumtautību izglītība, sevišķi izglītība mazākumtautību valodā, ir izteikti prioritārs jautājums to vidū. "Ir skaidrs, ka izglītība ir ārkārtīgi svarīgs elements personu, kas pieder mazākumtautībai, identitātes saglabāšanā un attīstīšanā", - paziņoja AKMJ.

1995.gada rudenī AKMJ lūdza Starptautisko attiecību fondu¹¹⁷ konsultēties ar starptautiski atzītiem ekspertiem un izstrādāt ieteikumus, kā EDSO darbības reģionā pienācīgi un saprātīgi realizēt mazākumtautību tiesības uz izglītību. Fonds sarīkoja ekspertu konsultācijas, no kurām divas notika Hāgā. Ekspertu konsultantu vidū bija juristi - starptautisko tiesību speciālisti,

¹¹⁶ EDSO šobrīd ir 57 valstu organizācija, kuras mērķis ir konfliktu novēršana ar t.s. ātrās reaģēšanas instrumentu palīdzību, krīžu noregulējums un pēc-konfliktu rehabilitācija Eiropas kontinentā. Latvija iestājās EDSO 1991.gada 10.septembrī. Dalība EDSO nodrošina Latvijai iespēju aizstāvēt savas nacionālās intereses, piedaloties politisko un politiski-militāro lēmumu pieņemšanā starptautiskajā līmenī. Deviņdesmito gadu pirmajā pusē pēc Latvijas lūguma EDSO iesaistījās līguma par Krievijas armijas izvešanu īstenošanā un Skrundas radiolokācijas stacijas slēgšanā un likvidēšanā.

¹¹⁷ Angļu: *Foundation on Inter Ethnic Relations* - 1993.gadā izveidota nevalstiska organizācija ar mērķi īstenot speciālus pasākumus AKMJ atbalstam.

valodnieki un izglītības darbinieki, kas pārzina mazākumtautību stāvokli un vajadzības.¹¹⁸ Rezultātā tapa Rekomendācijas par mazākumtautību tiesībām uz izglītību, kuras ir piemērojamas visās situācijās, kurās darbojas AKMJ. Tā kā pastāvošie mazākumtautību tiesību standarti ir cilvēktiesību sastāvdaļa, tad Rekomendāciju izejas punkts bija pieņēmums, ka valstis (tajā skaitā arī Latvija) ievēro visas pārējās saistības cilvēktiesību jomā.

Savas darbības laikā, kas sakrita ar Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanu, Van der Stūls tika daudzkārt apmeklējis arī Latviju. Taču Latvijas politiķi un varstādes viņu acīmredzot tika maldinājušas¹¹⁹, noslēpjot no AKMJ latgaļu tautas un latgaļu valodas pastāvēšanas faktu, bet līdz ar to arī Hāgas rekomendāciju par mazākumtautību tiesībām uz izglītību pārkāpumus attiecībā pret latgaļiem Latvijā.

Situācija nav mainījusies līdz šim, arī pēc tam, kad 2009. gadā latgaļu valodu par svešvalodu un tātad – latgaļus par mazākumtautību Latvijā atzina LR Augstākās tiesas Senāts, kurš savā lēmumā norādīja, ka „latgaliešu rakstu valodā sastādīts dokuments atzīstams par dokumentu, kas sastādīts svešvalodā” (LR AT Senāta ALD lēmums, 2009), un šāds Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta atzinums ir juridisks pamats trešās dzīvās baltu valodas – latgaliešu valodas – atzīšanai (Sperga, 2011)

Paskaidrojošajā rakstā pie Rekomendācijām to autori ir atsaukušies uz attiecīgiem starptautisku konvenciju pantiem, kas līdz ar to padara šīs Rekomendācijas par obligātām un liedz iespēju atrunāties ar to „rekomendējošo raksturu” valstīm, kuras ir parakstījušas attiecīgās konvencijas. Piemēram, mazākumtautību tiesības lietot savu valodu kopā ar citiem savas grupas locekļiem garantē starptautiskā pakta "Par pilsoniskajām un politiskajām

¹¹⁸ Piedalījās šādi eksperti: Boids Robertsons (A.G. Boyd Robertson), gēļu valodas vecākais pasniedzējs Strečklaidas universitātē (University of Strathclyde, Apvienotā Karaliste); Pīters van Daiks (Pieter van Dijk), doktors, Valsts Padomes loceklis (Nīderlande); Ashjorns Eide (Ashjörn Eide), doktors, Norvēģijas Cilvēktiesību institūta direktors (Norvēģija); Reins Millersons (Rein Müllerson), profesors, Starptautisko tiesību katedras vadītājs Kings koledžā (Apvienotā karaliste); Alans Rosas (Allan Rosas), profesors, Obu akadēmiskā universitāte (Somija); Tove Skutnab-Kangas (Tove Skutnabb-Kangas), doktore, docente, Valodu un kultūras fakultāte Roskildes universitātē (Dānija); Giorgijs Zepe (György Szépe), profesors, Valodu zinātnes fakultāte Janus Pannonius universitātē (Ungārija); Patriks Tornberijs (Patrick Thornberry), profesors, Juridiskā fakultāte Kīles universitātē (Apvienotā Karaliste); Jens van der Velde (Jenne van der Velde), vecākais konsultants mācību programmu jautājumos Mācību programmu pilnveidošanas nacionālajā institūtā (Nīderlande).

¹¹⁹ 1993.gada beigās Latvijā tika izveidota EDSO misija. Misijas mandātā tika noteikts, ka tai jāpievēršas pilsonības un ar to saistītiem jautājumiem. Kopš 1993.gada notika regulāras EDSO Augstā komisāra nacionālo minoritāšu jautājumos un ekspertu vizītes Latvijā, kā arī regulāra sarakste ar Latvijas amatpersonām par mandātā iekļauto jautājumu izpildi. 2001.gada 31.decembrī saskaņā ar EDSO Pastāvīgās padomes lēmumu misija tika slēgta, jo Latvija esot ievērojusi praktiski visas EDSO rekomendācijas pilsonības un valodas jautājumos.

tiesībām" 27.pants un Konvencijas par bērna tiesībām 30.pants. Savukārt, iespēju mācīties dzimto valodu vai mācīties dzimtajā valodā mazākumtautībām garantē UNESCO Konvencijas pret diskrimināciju izglītībā 5.pants; EDSO konferences par cilvēktiesību dimensiju Kopenhāgenas tikšanās dokumenta 34.punkts; ANO deklarācijas "Par personu tiesībām, kuras pieder nacionālajām vai etniskajām, reliģiskajām un lingvistiskajām mazākumtautībām" 4.pants; Vispārējās konvencijas "Par mazākumtautību aizsardzību" 14.pants u.c.

Visi šie dokumenti deklarē mazākumtautību tiesības uzturēt savu kolektīvo identitāti ar dzimtās valodas starpniecību, un Latvija attiecībā uz latgaļiem praktiski pārkāpj tos visus. Tādēļ šajā publikācijā pagaidām aprobežosimies ar Hāgas Rekomendāciju pārkāpumu analīzi. Tās ir veltītas mazākumtautību tiesību realizācijai, pirmkārt, ar izglītības palīdzību. Latgaļiem Latvijā šādas tiesības ir liegtas pilnībā. Tāpēc, ka LATVIJAS VALSTS NEPILDA SEKOJOŠAS HĀGAS REKOMENDĀCIJAS:

1.Latvija pārkāpj Rekomendāciju 1. punktu, kurš paredz, ka **tiesības saglabāt savu identitāti personām, kuras pieder mazākumtautībām, iespējams pilnīgi īstenot vienīgi tad, ja šīs personas izglītības procesā apgūst atbilstošas dzimtās valodas zināšanas.**

Latvijā latgaļiem valsts ir liegusi iespēju iegūt jebkādu izglītību dzimtajā valodā. Latgaļi dzimtās valodas zināšanas apgūst tikai ģimenē.

2.Latvija pārkāpj Rekomendāciju 4. punktu, saskaņā ar kuru **valstīm jārisina mazākumtautību tiesību uz izglītību jautājumi aktīvā to sekmējošā veidā. Kur tas ir nepieciešams, valstīm jāveic īpaši pasākumi tām maksimāli pieejamo resursu ietvaros - kā individuāli, tā arī starptautiskās palīdzības un sadarbības (īpaši ekonomiskās un tehniskās) ceļā, lai aktīvi īstenotu mazākumtautību tiesības uz izglītību savā valodā.**

Latvijas valsts ne tikvien nerisina latgaliskās izglītības jautājumus „tos sekmējošā veidā”, bet nerisina vispār nekā. Latvija nepiesaista starptautiskās palīdzības resursus, bet taisni otrādi – aktīvi maldina starptautisko sabiedrību, noliedzot latgaļu tautas pastāvēšanu un latgaliskās izglītības nepieciešamību.

3.Latvija pārkāpj Rekomendāciju 5. punktu, saskaņā ar kuru **valstīm jārada apstākļi, kas dotu iespēju mazākumtautību pārstāvības institūcijām efektīvi piedalīties politikas un programmu izstrādāšanā un īstenošanā, kas skar mazākumtautību izglītību.**

Latvijas valsts ne tikvien nerada, bet aktīvi aizliedz latgaļiem pat definēt savas latgaliskās izglītības jautājumus, jo Latvijā likumdošanas līmenī ir noliegta latgaļu tautas un valodas pastāvēšana. Latvijā latgaļiem ir atļauts iegūt izglītību tikai latviešu vai citās svešvalodās.

4.Latvija pārkāpj Rekomendāciju 6. punktu, saskaņā ar kuru **valstīm jāpiešķir reģionālajām un vietējām varas iestādēm atbilstošas pilnvaras risināt mazākumtautību izglītības jautājumus, tādējādi arī veicinot mazākumtautību līdzdalību politikas izstrādāšanas procesā reģionālā un (vai) vietējā līmenī**

Latvijas valsts ne tikvien nepiešķir reģionālajām un vietējām varas iestādēm atbilstošas pilnvaras risināt latgaliskās izglītības jautājumus, bet aizliedz latgaļiem tos pat definēt. Paši latgaļi Latgalē drīkst piedalīties latgaļu izglītības politikas izstrādāšanā tikai tajā gadījumā, ja viņi atsakās no savas tautības un valodas, sauc sevi par latviešiem un piekrīt ar „latgaļu izglītību” saprast labākajā gadījumā „latviešu valodas latgaliešu rakstu tradīcijas” mācīšanu pamatskolā.

5. Latvija pārkāpj Rekomendāciju 7. punktu, saskaņā ar kuru **valstīm jāveic pasākumi, lai sekmētu vecāku līdzdalību un izvēli vietēja līmeņa izglītības sistēmā, tajā skaitā izglītību mazākumtautību valodā.**

Latvijas valsts ne tikvien nesekmē latgaļu bērnu izglītību dzimtajā latgaļu valodā, bet ir to aizliegusi. Neilgajā Latvijas pastāvēšanas vēsturē ir bijuši vairāki periodi, kad Latvijas varas iestādes centralizēti slēgušas latgaliskās skolas, kas bija izveidotas pēc vietējo pašvaldību un latgaļu privātās iniciatīvas.

6.Latvija pārkāpj Rekomendāciju 8. punktu, kurš paredz, ka **saskaņā ar starptautiskajām tiesībām, personām, kuras pieder mazākumtautībām, tāpat kā pārējām personām, ir tiesības izveidot un vadīt privātas izglītības iestādes atbilstoši nacionālajām tiesībām. Šādas iestādes var būt skolas, kurās mācības notiek mazākumtautību valodā.**

Latgaļiem Latvijā ir liegta iespēja dibināt un vadīt privātas latgaļu izglītības iestādes. Formāli Latvijas likumdošana atļauj dibināt privātas mazākumtautību izglītības iestādes. Taču reāli šī atļauja attiecas uz jebkuru citu Latvijas minoritāti, izņemot latgaļus.

7.Latvija pārkāpj Rekomendāciju 9. punktu, kurš paredz, ka **pamatojoties uz mazākumtautībām piederošu personu tiesībām izveidot un vadīt savas izglītības iestādes, valstis nedrīkst kavēt minēto tiesību īstenošanu, pieņemot pārmērīgi apgrūtinājošus juridiska un administratīva rakstura nosacījumus, kas regulē šādu iestāžu izveidošanu un vadīšanu.**

Latvijas varasiestādes ne tikvien kavē minēto latgaļu tiesību īstenošanu, bet valsts savā likumdošanā, pārkāpjot latgaļu tiesības un maldinot starptautisko sabiedrību, ietvērusi apzināti nepatiesus apgalvojumus, ka latgaļu Latvijā NAV un latgaļu valodas Latvijā NAV. Līdz ar to Latvijas likumdošana neuzskata latgaļus par minoritāti, uz kuru būtu attiecināmas starptautiskās mazākumtautību tiesību normas.

8. Latvija pārkāpj Rekomendāciju 10. punktu, kurš paredz, **ka privātajām izglītības iestādēm mazākumtautību valodā ir tiesības pieprasīt finansu līdzekļus no valsts budžeta, starptautiskajiem avotiem vai privātā sektora bez jebkādiem ierobežojumiem vai diskriminācijas.**

Latvija nefinansē latgaļu skolas un ir aizliegusi to dibināšanu. Formulējuma par latgaļu kā tautas un latgaļu valodas „neesamību” pastāvēšana Latvijas nacionālajā likumdošanā ne tik vien visbrutālākajā veidā diskriminē latgaļus pēc tautības un valodas principa, bet arī klaji pārkāpj starptautiskās tiesību normu, kuras deklarē: ja grupa, kas mīt konkrētajā valstī, atbilst visiem [nacionālās minoritātes] definīcijas elementiem, valdības piekrišana vai nepieprišana nacionālās minoritātes eksistences faktam nav būtiska (Alfredsons, 1998). Tāpat no starptautisko tiesību viedokļa grupu apzīmēšana ar citiem nosaukumiem, tādiem kā „līdzās dzīvojošās tautības” (vai „latviešu nācijas latgaliskā daļa”), nav pietiekams iemesls, lai liegtu tām nacionālās minoritātes tiesības uz aizsardzību (Turpat.) .

9. Latvija pārkāpj Rekomendāciju 11. punktu, kurš paredz, **ka bērna attīstībā izšķirošā nozīme ir pirmajiem izglītības gadiem. Izglītības procesa pētījuma rezultāti liecina, ka pirmsskolas un bērnudārza līmenī mācībām jānotiek bērna pamatvalodā. Valstīm, kur vien tas iespējams, jārada apstākļi, kas ļautu vecākiem izdarīt šādu izvēli.**

Ne vecākiem, ne bērniem latgaļiem šāda izvēle Latvijā pat nepastāv. Latvijā nav ne viena latgaļu bērnudārza vai citas pirmsskolas iestādes, kur mācības notiktu latgaļu valodā.

10. Latvija pārkāpj Rekomendāciju 12. punktu, kurš paredz, **ka pamatskolā mācību programmu vislabāk būtu pasniegt mazākumtautību valodā. Mazākumtautību valoda būtu jā mācā kā pastāvīgs mācību priekšmets.**

Latvijā nav ne vienas pamatskolas, kur mācību programma tiktu pasniegta latgaļu valodā. Latvijas skolās latgaļu valoda nav atļauta arī kā mācību priekšmets. Latgaļu bērniem un vecākiem nav šādas izvēles.

11. Latvija pārkāpj Rekomendāciju 13. punktu, kurš paredz, **ka vidusskolā liela daļa mācību priekšmetu būtu jā mācā mazākumtautību valodā. Mazākumtautību valoda būtu jā mācā kā pastāvīgs mācību priekšmets.**

Latvijā nav ne vienas vidusskolas, kur kaut viens mācību priekšmets tiktu pasniegts latgaļu valodā. Latvijas vidusskolās latgaļu valoda nav atļauta kā mācību priekšmets. Latgaļu vidusskolniekiem un viņu vecākiem šāda izvēle ir liegta.

12. Latvija pārkāpj Rekomendāciju 14. punktu, kurš paredz, **ka izglītības mazākumtautību valodā saglabāšana pamata un vidusskolas līmenī lielā mērā ir atkarīga no iespējas piesaistīt visās disciplīnās pamatvalodā sa-**

gatovatus pasniedzējus. Tādēļ, vadoties no pienākuma nodrošināt atbilstošas iespējas iegūt izglītību mazākumtautību valodā, valstīm ir jānodrošina atbilstošas iespējas pienācīgi sagatavot pasniedzējus un jāveicina šādas apmācības pieejamība.

Latvijā nav ne vienas koledžas vai augstskolas, kur tiktu gatavoti mācību priekšmetu pasniedzēji latgaļu valodā. Latgalē ir divas augstskolas, bet latgaļu valoda tajās nav atļauta; mācības notiek latviešu valodā.

13.Latvija pārkāpj Rekomendāciju 15. punktu, kurš paredz, **ka profesionālajai izglītībai mazākumtautību valodā jābūt pieejamai noteiktos priekšmetos, ja personas, kuras pieder attiecīgām mazākumtautībām, ir izteikušas šādu vēlmi, apliecinājušas vajadzību pēc tās un ja viņu skaits to attaisno.**

Latvijā nav ne vienas arodskolas, kur mācību priekšmeti tiktu pasniegti latgaļu valodā. Ne tādēļ, ka latgaļu jaunieši nevētos apgūt arodus dzimtajā valodā, bet tāpēc, ka latgaļu arodskolu pastāvēšana nav paredzēta Latvijas valsts realizējamajā latgaļu etnocīda koncepcijā.

14.Latvija pārkāpj Rekomendāciju 16. punktu, kurš paredz, **ka arodskolās, kas paredz mācības dzimtajā valodā, mācību programmām jābūt sastādītām tā, lai pēc skolas beigšanas, tās nodrošinātu studentiem iespēju darboties savā profesijā gan mazākumtautību, gan valsts valodās.**

Latvijā nav ne vienas arodskolas, kur mācību priekšmeti tiktu pasniegti latgaļu valodā. Mācību programmas sastādītas tikai valsts valodā. Latvija ne tikvien nenodrošina studentiem iespēju darboties savā profesijā latgaļu valodā, bet ir to aizliegusi.

15.Latvija pārkāpj Rekomendāciju 17. punktu, kurš paredz, **ka personām, kuras pieder mazākumtautībām, jābūt nodrošinātai iespējai iegūt augstāko izglītību savā valodā, ja viņas ir apliecinājušas šādu nepieciešamību un ja viņu skaits to attaisno.**

Latvijā nav ne vienas augstskolas, kur mācību priekšmeti tiktu pasniegti latgaļu valodā. Mācību programmas sastādītas tikai valsts valodā. Latvija ne tikvien nenodrošina mazākumtautībai – latgaļiem iespēju iegūt augstāko izglītību savā valodā, bet ir likumdošanas līmenī aizliegusi latgaļu valodas lietošanu visās profesijās.

16.Latvija pārkāpj Rekomendāciju 19. punktu, kurš paredz: **nemot vērā nozīmi un svarīgumu, kādu starptautiskie instrumenti piešķir multikulturālai izglītībai un mazākumtautību vēstures, kultūras un tradīciju mācīšanai, valsts izglītības iestādēm ir jānodrošina, lai vispārējās obligātās mācību prgrammas ietver attiecīgo mazākumtautību vēstures, kultūru un tradīciju mācīšanu. Rosinot sabiedrības vairākumu apgūt valsti**

dzīvojošo mazākumtautību valodas, valsts dotu savu ieguldījumu tolerances un multikulturālisma nostiprināšanā valstī.

Latvijā valsts izglītības iestādes nenodrošina, lai vispārējās obligātās mācību programmas ietvertu Latvijas mazākumtautību, taja skaitā, latgaļu vēstures, kultūras un tradīciju mācīšanu. Tajos gadījumos, kur par latgaļiem kaut kas tiek stāstīts, mācību programmās tiek klāstītas apzināti nepatiesas ziņas, piemēram, ka latgaļi ir tie paši latvieši, bet latgaļu valoda nav valoda, bet gan latviešu valodas nepareiza izloksne.

* * *

Kā redzam, šis dokuments pieprasa no EDSO dalībvalstīm, tātad arī no Latvijas, aizsargāt attiecīgās valsts teritorijā dzīvojošo mazākumtautību etnisko, kultūras, lingvistisko un reliģisko identitāti un radīt apstākļus šīs identitātes veicināšanai. Ar šo dokumentu valstis tiek mudinātas risināt mazākumtautību jautājumu aktīvā veidā, proti, veikt īpašus pasākumus, lai nodrošinātu to personu pilnīgu vienlīdzību, kuras pieder mazākumtautībām.

Vienlaicīgi mēs redzam, ka Latvijas valsts attiecībā uz latgaļiem pārkāpj praktiski visas Hāgas Rekomendāciju prasības. Nepilda ne vienu no tām! Kādēļ tomēr Latvija netiek izraidīta no civilizētu valstu sabiedrības? Acīmredzot tāpēc, ka Latvijas politiķi līdz šim ir veiksmīgi maldinājuši starptautisko sabiedrību. Un darījuši to ar kāršu blēžu paņēmienu – „džokerlatvieša” palīdzību: gan iekšējā, gan starptautiskajā komunikācijā aizstājot etnonīmu „latgalis” ar citas tautas – „latviešu” nosaukumu un lietojot tos kā sinonīmus. Šis maldināšanas paņēmiens ir izrādījies efektīvs: ar vienu spalvas vilcienu latgaļiem ir atņemta ne tikvien viņu tūkstošgadīgā vēsture, senā valoda, bet arī nākotne - daļa latgaļu letonizācijas informatīvā tvana reibumā paši jau ir noticējuši, ka viņi nemaz nav latgaļi, bet ir tikai latvieši. Un ka tas ir viens un tas pats.

Tā tas bija. Līdz šim. Turpmāk tā vairs nebūs. © 01.03.2014

ATSAUCES UN IZMANTOTĀ LITERATŪRA

A

Alfredsons, G. (1998). Mazākumtiesības: starptautiskie standarti un uzraudzības procedūras. Cilvēktiesību Žurnāls, Nr. 7/8, 14. lpp.

Alternatīvie enerģijas avoti (2008). Tautas forums [tiešsaiste] - Iedzīvotāju pašiz-
augsmes un sadarbības portāls [skatīts 30.04.2015]. Pieejams: <http://www.tautas-forums.lv/?p=840>.

Apinis, A. (1987). Neprasot atļauju. Latviešu rokraksta literatūra 18. un 19. gad-
simtā. – R., 162. lpp.

Apte, V.S. (1959). Sanskrit-English Dictionary. Revised and enlarged edition. Poona:
Prasad Prakashan; vol. 1-3, 1911 pages.

Augstkalns, A. (1935). Seno latviešu vēsturiskie personu vārdi. Žurn. Burt-nieks,
Nr. 11.

Ābele, A. (2007). Latviešu problēmas. Īss sistēmisks apskats. Rīga. Pieejams
tiešsaistē: atradne.ucoz.lv/Lejupielades/Raksti_LAT/Latviesu_problemas.doc [skatīts
6.12.2014].

B

Balodis, F. (1927). Latviešu-krievu senā robeža. Žurn. Burtnieks, 1. nr., 44. lpp.

Bielenstein, A. (1892). Die Grenzen des lettischen Volksstammes. Petersburg.

Bloxham, D. (2010). Dirk Moses. The Oxford Handbook of Genocide Studies.
Oxford University Press. P. 2.

Blair, L. (1975). Rhythms of Vision: The Changing Patterns of Belief. London:
Croom Helm Ltd.

BNS (2012). Latgaliešu valodu ikdienā lieto 8,8% Latvijas iedzīvotāju [tiešsaiste] -
[skatīts 19.12.2014]. Pieejams: [http://www.tvnet.lv/zinas/regionos/428306-latga-
liesu_valodu_ikdiena_lieto_88_latvijas_iedzivotaju](http://www.tvnet.lv/zinas/regionos/428306-latga-
liesu_valodu_ikdiena_lieto_88_latvijas_iedzivotaju).

Böhtlingk, O. (1879-1889). Sanskrit-Wörterbuch in kürzerer Fassung. St.Petersburg:
Buchdruckerei der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften.

Boškina, I. (2011). Kultūrvēsturiskās tradīcijas Trikātas pamatskolā. Metodisks
materiāls [tiešsaiste] –[skatīts 18.08.2011]. Pieejams: [http://www.beverina.
lv/trikatasvesture/images/files/Kulturvest_tradicijas_trikatas_psk.pdf](http://www.beverina.lv/trikatasvesture/images/files/Kulturvest_tradicijas_trikatas_psk.pdf).

Bopp, F. (2003-2012). Vergleichende Grammatik des Sanskrit, Send, Armenischen,
Griechischen, Lateinischen, Litauischen, Altslavischen, Gotischen und Deutschen.
Vol.1-4. Nabu Press.

Brugmann, K., Delbruck, B. (1886-1900). Graundris der vergleichenden Grammatik
der indogermanischen Sprachen", Strasburg.

C

Ciampi, S. (1825). Osservazioni intorno ai moderni sistemi sulle antichità Etrusche
con alcune idee ...di Sebastiano Ciampi. Dresden: Poligrafia Fiesolana.

Cibuļs, J. (2008). Latvieši un latgalieši: viens likums, viena taisnība visiem. Repub-
lika.lv. 05.06.2008.

Clavero, B. (2008). Genocide or Ethnocide, 1933-2007: How to Make, Unmake, and
Remake Law with Words. Giuffrè Editore, p. 100.

Codex epistolaris Vitoldi (1882). Krakow, p. 467.

D

DELFI Aculiecinieks (2012). Par kārklu angļiem, 2012. gada 29. martā [tiešsaiste] – [skatīts 6.10.2014]. Pieejams: <http://www.delfi.lv/aculiecinieks/news/blogi/par-karklu-angliem.d?id=42246056>.

Didžiųjų kalbos klaidų sąrašas (1998). Valstybės žinios, 1998-02-20, Nr. 18-445.

Documents diplomatiques (1924). Conflit polono-lituanien. Question de Vilna 1918-1924. Kowno, document no. 42, pp. 72-74.

Dovydaitis, J. (1971). Priešdėlio <<pa>> dvigubinimas. Kraštotyra. Vilnius.

Dzīkars, L. (2011). Lietuvių ir latvių veiksmažodžių priešdėlio *at-* semantinė analizė remiantis kognityvine lingvistika. Bakalauro darbas. Vilnius.

E

Endzelīns, J., Mīlenbahs, K. (1939). Latviešu valodas mācība. Rīga: Valters un Rapa. 13., 85., 136. lpp.

F

Freimane, I. (1993). Valodas kultūra teorētiskā skatījumā. Rīga: Zvaigzne.

G

Gelling, M. (1978). Signposts to the Past: Place-Names and the History of England. Chichester.

Gimbutiene, M. (1994). Balti aizvēsturiskajos laikos. R.: Zinātne. 46.lpp.

H

Harper, D. (2001). Online Etymology Dictionary [online] - [cited 12.02. 2105]. Available: <http://www.etymonline.com/index.php?term=grammar>.

J

Janda, L.A. (1986). Semantic analysis of the Russian verbal prefixes *za-*, *pere-*, *do-*, and *ot-*. Munchen, pp.192-218.

Jaulin, R. (1970). La Paix blanche: Introduction à l'Ethnocide. Paris: Éditions du Seuil.

John, T. K. (2010). Research and Studies by Western Missionaries and Scholars in Sanskrit Language and Literature. St. Thomas Christian Encyclo-paedia of India, Vol. III, Ollur, pp.79 – 83.

K

Kalnciema, A., Šķiņķe, I. (2010). 1949. gada 25. marta deportācijas skaitliskais raksturojums. Latvijas arhīvi. Nr.2. 158.-196. lpp.

Karaweirs (1917). Kō jīm wajag nu mums? Liaužu Bolss, 6.05.1917., Nr.2, 1.lpp.

Kemps, F. (1991). Latgales Likteņi. Atkārtots 1939.gada izdevums. Rīga: Avots. 136., 139., 140., 152., 154. lpp.

Keyes, K. (1984). The Hundredth Monkey. Camarillo: DeVorss & Co.

Krontāle, M., teicēja (2007). Pasaka par Kurbadu [tiešsaiste] -[skatīts 2.12.2014.]. Pieejams: http://www.pasakas.net/pasakas/latviesu-pasakas/latviesu_tautas_pasakas/k/keves-dels-kurbads/?page=2.

Keussler, Fr.von (1890). Die Tributpflichtigkeit der Landschaft Tolowa an die Pleskauer. S.90, Anm.2 (Mittheilung a.d. Gebiete der Geschichte, XIV). Riga.

Krasnais V. (1937). Latviskā Jaunlatgale. Rīgā: Latvju nacionālās jaunatnes savienība.

L

L. (1917). Letgolas autonomija. Liaužu Bolss, 6.05.1917. Nr.2, 1.lpp.

Latkovskis, B. (2011). Par latviešu vērtībām. NRA, 2011.gada 5.augusts.

Latviešu Indriķa kronika (1883). No latīņu valodas tulkojis M. Silpiņš. Rīga.

Latvija padomju režīma varā 1945-1986: Dokumentu krājums. Rīga: Latvijas vēstures institūta apgāds, 2001. 463 lpp.>Nr.11, 72.-76.lpp.

Latvijas ciemi (2007). Nosaukumi, ģeogrāfiskais izvietojums. R.: LGIA. Pieejams tiešsaistē: http://map.lgia.gov.lv/index.php?lang=0&cPath=3&txt_id=96 [skatīts 19.08.2015].

Latvijas Satversmes sapulces V sesijas 10. sēdes 1922. gada 7. februārī stenogramma. Latvijas Satversmes sapulces stenogrammu izvilks (1920–1922). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 726.(972.) –728.(974). lpp.

Latvijas Satversmes sapulces V sesijas 34. sēdes 1922. gada 5. aprīlī stenogramma. Latvijas Satversmes sapulces stenogrammu izvilks (1920–1922). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 938.(1184.) lpp.

Latvijas statistikas 1939. gadagrāmata. Strādnieku vidējās dienas algas 1936-1938. Pieejams tiešsaistē: http://www.csb.gov.lv/sites/default/files/dati/algas_rupn_pilsetas_39.pdf, [skatīts 22.08.2014].

Lemkin, R. (1944). Axis Rule in Occupied Europe. Washington: Carnegie Endowment for International Peace. Available from <http://www.prevent-genocide.org>. Last revised 23 June 2015.

LKV (1933-1934). Latviešu konversācijas vārdnīcas 10. sējuma 20 240 - 20 244 slejas. Rīga.

Linguasphere Register -2000 [tiešsaiste] – [skatīts 17.08.2015]. Pieejams: <http://www.linguasphere.info/lcontao/bienvenue-welcome.html>.

LR Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2009. gada 18. augusta lēmuma lietā Nr.A42571907, S-596/2009. Pieejams: <http://www.2d.lv/v.php?i=10635> [skatīts 6.10.2014].

LVVK. (2002). Valsts valoda. Normatīvie akti. Valsts valodas centra dokumenti [tiešsaiste] - [skatīts 7.03.2015]. Pieejams: <http://www.vvk.lv/index.php?sadala=208&id=652>. Pēdējās izmaiņas - 03.09.2012).

M

MacDonell, A. (1893). A Sanskrit-English Dictionary. Oxford.

MacDonell, A. (1929). A practical Sanskrit dictionary with transliteration, accentuation, and etymological analysis throughout. London: Oxford University Press. Available online: <http://dsal.uchicago.edu/dictionaries/macdonell>.

McDonald, M. (2009). Australian Leader Apologizes for Child Migrants. The New York Times, 16.11.2009. Available: http://www.nytimes.com/2009/11/17/world/asia/17migrants.html?_r=0.

Mérimée P. (1949). Lokis. La Dernière Nouvelle de Prosper Mérimée. Baden-Baden: R.Schmittlein.

Milenbahs, K. (1891). Ģenitīvs pie infinitīva jeb, labāki sakot, pie supīna. Daži jautājumi. Jelgava, 1. krāj. – 64., 74. lpp.

Monier-Williams, M.A. (1899). A Sanskrit-English Dictionary. Originally Published 1899; Delhi-Varanasi-Patna 1956; Oxford, 1960, New Delhi 1976.

Monier-Williams M.A. (1899). A Sanskrit-English Dictionary: Etymologically and Philologically Arranged with Special Reference to Cognate Indo-European languages, revised by E. Leumann, C. Cappeller, et al. 1899, Clarendon Press, Oxford. Tiešsaistē pieejama: <http://www.ibiblio.org/sripedia/ebooks/mw/index.html>.

Müller, F.M. (1859). A History of Ancient Sanskrit Literature. London: Williams and Norgate, p. 608.

N

Navaratna, S.R. (1995). The politics of history: Aryan invasion theory and the subversion of scholarship. New Delhi: Voice of India, page 230.

Nekropole (2013). Vinsendorfs Henrijs [tiešsaiste] - [skatīts: 27.11.2014]. Pieejams: <http://nekropole.info/lv/Henrijs-Visendorfs>.

P

Paillard, D. (2004). A propos des verbes prefixes. Slovo. Etudes Linguistiques et semiotiques. Paris.

Paulauskas, J. (1957). Veiksmazodžių priešdėlių funkcijos dabartinėje lietuvių literatūrinėje kalboje. Priešdėlis *už*-. Kai kurie lietuvių kalbos gramatikos klausimai. Vilnius.

Paulauskas, J. (1958). Veiksmazodžių priešdėlių funkcijos dabartinėje lietuvių literatūrinėje kalboje. Literatūra ir kalba. № 3.

Penanros, H.de (2010). La prefixation en lituanien: le cas de *iš*-. Faits de Langues – Les Cahiers. № 2.

Perkins, J. (2004). Confessions of an economic hit man. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers. P. 250.

Perlbach, M. (1886). Urkunden des Rigaschen Capitel-Archives in der Fürstlich Czartoryskischen Bibliothek zu Krakau, 13 un 20-23. Mitteilungen, XIII. Riga.

Pott, A.F. (2010). Etymologische Forschungen Auf Dem Gebiete Der Indo-germanischen Sprachen, Volumes 1-2. Nabu Press.

Pradīpaka, G. (1999-2015). Learning Sanskrit - Pronunciation 1. Sanskrit& Sanscrito [online] –[cited: 11.08.2015]. Available: <http://www.sanskrit-sanscrito.com/ar/en/learning-sanskrit-pronunciation-1-1/456>.

Publika.lv (2011). Izcilais rēzekniešu novadnieks Francis Kemps [tiešsaiste] - [skatīts 23.02.2015]. Pieejams: <http://www.publika.lv/vesture/1428-izcilais-rzeknieu-novadnieks-francis-kemps>.

R

Raczynski, E. (1845). Codex diplomaticus Lithuaniae 1253-1433. Vratislaviae, Sumptibus Sigismundi Schletter. Caput I-II, 17., 31. pp.

Rask, K.R. (1818). Undersögelse om det gamle Nordiske eller Islandske Sproggs Oprindelse. København.

Ravage, M. E. (1928). The Jew: Commissary to the Gentiles: The First to See the Possibilities of War by Propaganda. Century magazine. February 1928, volume 115, number 4, pages 476–483.

Runģe, V. (1983). Tautas pasakas, Kurbads un Lačplēsis. Jaunā Gaita, nr. 145, (4). Pieejams: http://zagarins.net/jg/jg145/JG145_Valija_Runge.htm [skatīts 01.12.2014].

Rozwadowski, J. (1912). O pierwotnym stosunku wzajemnym języków bałtyckich i słowiańskich. Rocznik slawistyczny, 2009, №5, s. 3-24.

S

Schabas, W. (2000). Genocide in International Law: The Crime of Crimes. Cambridge University Press. pp. 189.

Schleicher, A. (1856). Handbuch der litauischen Sprache. Praga. P. 138–139.

Schopenhauer, A. (1862). Parerga und Paralipomena. Kleine Philosophische Schriften. Zweite und beträchtlich vermehrte Auflage, aus dem handschriftlichen Nachlasse des Verfassers herausgegeben von Julius Frauenstädt. Berlin: Hahn.

Semelin, J. (2005). Purifier et Détruire. Paris: Seuil.

Shaw, M. (2007). What is Genocide. Polity, 20 March 2007. pp. 65.

- Sivickienė, M.** (1964). Apie veiksmažodžių priešdėlių *až(u)-* ir *už(u)-*, *uš-* vartojimą kai kuriose tarmėse. Kalbotyra. T. X.
- Sperga, I.** (2011). Latvijas spēks un vājā vieta. Interneta žurnāls "Satori" [tiešsaiste] – [skatīts 16.08.2015]. Pieejams: http://satori.lv/raksts/3877/Lat-vijas_speks_un_vaja_vieta.
- Srba, A.** (1911). Ar priešdēlis *da-* tikai laikytinas nelietuviškas? Draugija. 1911. № 51.
- The Free Dictionary** (2015). Dominate [tiešsaiste] – [skatīts 17.08.2015]. Pieejams: <http://www.thefreedictionary.com/dominate>
- Stafecka, A.** (2005) Latgales piedāvājums letonikas pētniekiem. Latvijas Vēstnesis. Nr.3 (3161)
- Schirren, C.** (1861-1868). Verzeichniss livländischer Geschichts-Quellen in schweideischen Archiven, S.1n.1., Dorpt.
- Skujenieks, M.** (1927). Latvija. Zeme un iedzīvotāji. Rīga. 186. lpp.
- Senās Latvijas vēstures avoti** (1940). Rediģējis un sakārtojis Arveds Švābe. Rīga: Latvijas Vēstures institūta apgādiens. 2.burtn., 378. lpp., Nr.413.
- Švābe A.** (1936). Tālava. Žurn. Sējējs, nr.4.
- T**
- Tautavičius, A.** (1981). Žemaičių etnogeneze. Iš lietuvių etnogenezės, V., p. 31.
- Tautavičius, A.** (1996). Vidurinis geležies amžius Lietuvoje (V–IX a.). Pilių tyrimo centras „Lietuvos pilys“, Vilnius, p. 367.
- Thieme, P.** (1953). Die Heimat der indogermanischen Gemeinsprache. – Wiesbaden. 535.-613.lpp.
- Trask, R.L.** (2000). The Dictionary of Historical and Comparative Linguistics. Edinburgh: Edinburgh University Press, p.13.
- V**
- Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca** (2007). Priedēklis. Rīga.
- Valsts valodas likums** (1935). Valdības Vēstnesis, Nr.7, 1935.g. 9. janvāris.
- Vikipēdija** (27.07.2014). Tālava [tiešsaiste] – [skatīts 19.08.2015]. Pieejams: <http://lv.wikipedia.org/wiki/> Tālava. [Atjaunināts 27.06. 2015.]
- Vikipēdija** (26.02.2015). 1949. gada marta deportācijas [tiešsaiste] – [skatīts 19.08.2015]. Pieejams: http://lv.wikipedia.org/wiki/1949.gada_marta_deportācijas. [Atjaunināts 23:14, 26.02.2015.]
- Vikipēdija** (29.07.2015). Lībieši [tiešsaiste] – [skatīts 19.08.2015]. Pieejams: <http://lv.wikipedia.org/wiki/Lībieši>. [Atjaunināts 14:09, 29.07.2015.]
- VLKK** (1998).Valstybinė lietuvių kalbos komisijos. Didžiosios klaidos. Žodžių sandaros. 2.1.4. da- (neda-)- priešdėlis [prisijungę] - [žiūrėta 03.06. 2015]. Dirba: <http://www.vlkk.lt/lt/lt/klaidos/zodziu>.
- W**
- Warren, W. F.** (1885). Paradise found. The cradle of the human race at the North pole. Boston: Houghton, Mifflin and Company. Russian translation available online: <http://www.arcticland.veles.lv/warren/index.htm>
- Watson, L.** (1979). Lifetide. Hodder & Stoughton Ltd, 352 pages.
- Wiemer, B.** (2009). Zu entlehnten Verbprafixen und anderen morphosyntaktischen Slavismen in litauischen Insel- und Grenzmundarten. Von Zuständen, Dynamik und Veränderung bei Pygmaen und Giganten. Bochum.
- Wikipedia** (31.01.2015). Dominate [online] – [cited: 17.08.2015]. Available: <http://en.wikipedia.org/wiki/Dominate> [Last modified on 31.1.2015].

Wikipedia (17.05.2015). Ethnocide [online] – [cited: 19.08.2015]. Available: <https://en.wikipedia.org/wiki/Ethnocide> [last modified on 17.05.2015].

Wikipedia (8.08.2015). List of constructed languages [online] – [cited: 17.08.2015]. Available: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_constructed_languages [last modified on 8.08.2015].

Wiktionary (15.07.2015). Das freie Wörterbuch. Dominieren (Deutsch) [tiešsaiste] – [skatīts 17.08.2015]. Pieejams: <http://de.wiktionary.org/wiki/dominieren> [atjaunināts 15.07.2015].

Z

Zeile, P. (2007). Latgaliešu etnomaģitāte un kultūra. Latgalīšu kultūrys gazeta [tiešsaiste] - [skatīts 16.08.2015]. Pieejams no <http://latgale.lv/lg/news/article?id=1573>.

Zemītis, G. (2011). Nacionālā identitāte un valstiskums Latvijas vēsturē. Zinātnes Vēstnesis - 2011. g. 9. maijs. Pieejams tiešsaistē: http://www.lza.lv/index.php?option=com_content&task=view&id=1215&Itemid=47 [skatīts 26.09.2014].

A

Академик (2014). Корона Королевства Польского [электронный ресурс] – [дата обращения 18.8.2015]. URL.: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/648621>.

Аннинский С.А. (1938). Генрих Латвийский. Хроника Ливонии. Введение, перевод и комментарии С. А. Аннинского. М.; Л.

Б

Брейдак А.Б. (1972). Происхождение предлога *da* и приставки *da-* в балтийских языках. Известия АН Латвийской ССР. № 4 (297) .

В

Васильев А. (1858). О древнейшей истории славян до времен Рюрика и откуда пришел Рюрик и его варяги. Спб., с.70—72.

Васильева Е.В. (2005). Региональная культурология. М.: РГПУ им. А.И.Герцена.

Верас В. (2012). У истоков исторической правды [электронный ресурс] - [дата обращения 18.8.2015]. URL: <http://veras.jivebelarus.net/>.

Википедия (16.09.2014). Деэтнизация [электронный ресурс] – [дата обращения 16.08.2015]. URL <http://ru.wikipedia.org/wiki/деэтнизация>. [Последнее изменение страницы: 8 сентября 2014.]

Википедия (3.07.2015). Список искусственных языков [электронный ресурс]- [дата обращения: 19.08.2015]. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Список_искусственных_языков. [Последнее изменение: 3 июля 2015.]

Википедия (27.07.2015). Иван [электронный ресурс] – [дата обращения 19.08.2015]. URL : <https://ru.wikipedia.org/wiki/Иван>. [Последнее изменение страницы: 27 июля 2015.]

Вимер Б. (2007). Судьбы балто-славянских гипотез и сегодняшняя контактная лингвистика. Ареальное и генетическое в структуре славянских языков. Материалы круглого стола. – Москва. С. 31-45.

Вола́нский Т. (1854). Описание памятников, объясняющих славяно-русскую историю, составленное Фадеем Вола́нским, переведе́нное Егором Классе́ном. Новые материалы для древнейшей истории славян вообще и славяно-руссов в особенности с лёгким очерком истории русов до Рождества Христова. М., 1854; СПб., 1995.

Воронина Л.П. (2015). Семантика и прагматика деминутивных суффиксов в русском языке [электронный ресурс]–[дата обращения 03.03.2015]. URL: <http://journals.tsu.ru/uploads/import/872/files/359-015.pdf>.

Г

Галнайтите Э. (1959). Лексические значения глагольной приставки *po-* в соответствии с литовской приставкой *pa-*. Славянское языкознание. Под ред. В.В. Виноградова. Москва.

Гладилин И. (2011). Раймонд Паулс: главными убийцами были латыши, а не русские [электронный ресурс]. KM-news, 19.08.2011 [дата обращения: 28.02.2015]. URL: <http://www.km.ru/bsssr/2011/08/19/istoriya-sssr/raimond-pauls-glavnymi-ubiitsami-byli-latyshy-ne-russkie>.

Гонорий (1220). Гримуár Гонория [электронный документ] – [дата обращения 17.08.2105.]. URL: http://royallib.com/book/gonoriy/grimuar_gonoriya.html

Горлов С.А. (1990). СССР и территориальные проблемы Литвы. Военно-исторический журнал, № 7. С.28.

Горнунг Б.В. (1964). К вопросу об образовании индоевропейской языковой общности. Протоиндоевропейские компоненты или иноязычные субстраты? Расширенная редакция доклада на VII Международном конгрессе антропологических и этнографических наук, Москва, 1964 г., стр.5.

Гусева Н.Р. (2001). Славяне и Арьи. Путь богов и слов. М.: ФАИР - ПРЕСС, 336 стр.

Гусева, Н.Р. (2002). Славяне и Арьи. Путь богов и слов. М.: ФАИР-ПРЕСС. Приложение III: Опыт расшифровки через санскрит названий водоемов русского севера. Составитель С. В. Жарникова, с.312-322.

Гусева Н.Р. (2010). Русский Север – прародина индославов М.: Вече.

Д

Даль В. (1861– 68). Толковый словарь живого Великорусского языка. 1-е изд. 1861 – 68; второе изд. СПб. 1880 – 82.

Данилов С. (2012). Дума об обезьяне [электронный ресурс] – [дата обращения 15.12.2014]. URL: <http://www.youtube.com/watch?v=C-nX7Ta-fHU>.

Декрет ВЦИК СНК РСФСР от 18 декабря 1917 «О гражданском браке, о детях и о ведении книг актов состояния». СУ РСФСР. -1917. № 11. ст. 160.

Десницкая А.В. (1955). Вопросы изучения родства индоевропейских языков. Москва-Ленинград: Академия Наук СССР.

Е

Елисеев А. (1999). Древние русы: народ и «каста». В кн. "Русь и Варяги". Сборник статей по истории средневековой Руси и Европы — М., Метегалактика, 320 с.

Ефремова Т. Ф. (2000). Толковый словарь Ефремовой. Москва.

Ефимовский С. (2012). В. «Новый санскритско-русский словарь». СПб: Торус Пресс. Стр.1168 .

Ж

Жамов В.Е. (1912). Крепость “Усть-Двинск” - краткий исторический очерк с 12 чертежами. Рига: Издание штаба крепости.

Жарникова С. (1997). Мы кто в этой старой Европе? Журнал “Наука и жизнь”, №5. Доступен в электронном виде: <http://kladina.narod.ru/zharnikova/zharnikova.htm>.

Жиганец Ф. (2001). Блатная лирика. Сборник. Ростов-на-Дону: Феникс, с. 200-201.

З

Завьялова М.В. (2013). Механизмы адаптации славянских заимствований в литовском языке (на современном этапе). Исследования по типологии славянских, балтийских и балканских языков. Под ред. Вяч.Вс. Иванова. СПб.

И

Иванов, Вяч.Вс. (1980), ред. Балто-славянские исследования. Москва: «Наука», с.16-26.

К

Как Британия решала проблему трудного детства (2013). Сегодня.Ру, 20.07.2013 [электронный ресурс] – [дата обращения 02.09.2015]. URL: <http://www.segodnia.ru/content/125511>.

Как оценить свой словарный запас (2013). Lingorado.The language adventure [электронный ресурс] - [дата обращения 8.3.2015]. URL: <http://lingorado.com/estimating-vocabulary/>.

Китайцев А., Мишин П. (2007). Каратели. Правда о латышских стрелках. Док. фильм [электронный ресурс] - [дата обращения: 16.08.2015]. URL: www.youtube.com/watch?v=5yQkYEXlesE.

Кожанов К.А. (2013). История изучения глагольных префиксов в литовском языке. I-II ч. Славяноведение, № 3, № 4.

Кочергина В.А. (1987, 1996) Санскритско-русский словарь. Издательство: Русский язык. 836 стр.

Коссович К.А. (1854—1856). Санскритско-русский словарь. Тетради 1-3. С.-Петербург.

Кузьмин А. Г. (1974). Об этнической природе варягов. Журнал "Вопросы истории", № 11.

Л

Лебедев Г. С. (1985). Эпоха викингов в Северной Европе. Л., стр. 244.

Лукашевич П. (1864). Чаромутие, или священный язык магов, волхвов и жрецов. Петръгород, 404 стр.

М

Мажюлис В. (1958). Происхождение приставки *da-* в балтийских языках. Вопросы славянского языкознания. Вып. № 3.

Мартынов В.В. (1973). Праславянская и балто-славянская суффиксальная деривация имен. Минск: Наука и техника.

Мартынов В.В. (1981). Балто-славяно-иранские языковые отношения и глотто-генез славян. Балто-славянские исследования. М. С.17.

Менделѣвъ Д.И. (1905). Попытка химическаго пониманія мірового эѳира. СПб.: Типо-литография М. П. Фроловой.

Менделеев Д.И. (1906). Периодическая система элементов по группам и рядам. Учебник “Основы химии”, изд. VIII, СПб.

Н

Нарбут А. Н. (1995). Генеалогия Белоруси. – Минск. Вып. 1, с. 78.

Носовский Г.В., Фоменко А.Т. (1997). Математическая хронология библейских событий. Москва: Наука.

Носовский Г.В., Фоменко А.Т. (1980,1993). Империя [электронный ресурс] – [дата обращения 19.08.2015]. URL:<http://www.shura007.com/shura/library/imperia/05.shtml>.

О

Ольвин - Olvin (2014). Святые общества Иисуса. У нас новый святой: Жозе (Хосе) де Анхета, апостол Бразилии [электронный ресурс] - [дата обращения 15.08.2015]. URL: <http://jesuit.ru/en/jesuits-today/святые-общества-иисуса/289>.

О программе уничтожения семьи в России (2010). *About the program of destruction of family in Russia*. Материал конференции «Православие в защиту жизни и семьи» [электронный ресурс] – [дата обращения 17.08. 2015]. URL: <http://video.yandex.ru/users/yuliya-d/view/769/?cauthor=yuliya-3d&cid=20>.

Отеро Л. М. (2008). Иллюминаты. Ловушка и заговор. Санкт-Петербург: Евразия. Доступен в электронном виде: http://inolib.org/sci/_sci_history/luis-migel-otero-illyuminati-lovushka-i-zagovor.html [дата обращения: 19.08.2015].

П

Петр из Дусбурга (1997). Хроника земли Прусской. М.: Ладомир, с. 152.

Постановление СМ ЛССР №282сс от 17 марта 1949 года “О выселении из пределов Латвийской ССР кулацких семей.” Доступен в электронном виде: URL: <http://www.archiv.org.lv/skolam/lacis4.html> [Дата обращения 23.02.2015.]

Р

Рабинович Г. С. (1973). Город соли — Старая Русса в конце 16 – середине 18 вв. Ленинград. С.23, 27,45, 55.

Развращение детей и молодёжи (2013), [электронный ресурс] – [дата обращения 17.08.2015]. URL: <https://nasledie77.wordpress.com/tag/раз-вращение-детей-и-молодежи/>.

С

Сафронов В.А. (1989). Индоевропейские прародины. Горький: Волго-Вятское-Вятское кн. издательство.

Саўлеская бітва (2005). Вялікае Княства Літоўскае. Энцыклапедыя у 3 т. - Мн.: Беларуская Энцыклапедыя імя П. Броўкі. - Т. 2: Кадэцкі корпус - Яцкевіч. - С. 554. - 788 с.

Семилетов П. (2011). Подобные слова в русском и Санскрите [электронный ресурс] – [дата обращения: 20.07.2015]. URL: <http://semiletov.ho.ua/another/sanscrit.html>.

Семилетов П. (2012). Подобные слова в русском и Санскрите. Версия 0.4 [электронный ресурс] – [дата обращения 19.08.2015]. URL: <http://semiletov.org/trudy/sanscrit.html>.

Сенковский О. И. (1858). Примечания к Эймундовой Саге: Собр. соч. СПб., т. 5.

Словарь Академии Российской (1783-1794) в 6 томах. СПб.: Императорская Академия Наук.

Словарь русских синонимов и сходных по смыслу выражений (1999) под. ред. Н. Абрамова. М.: Русские словари.

Словарь социолнгвистических терминов (2006). М.: РАН. Институт языкознания. Российская академия лингвистических наук. Ответственный редактор: доктор филологических наук В.Ю. Михальченко.

Соболевский А. И. (1913). Из истории русского словарного материала. Русский Филологический Вестник, т. 70, № 3—4, с. 92—93.

Совесьть и нравственность по-иудейски (2012). [Электронный ресурс] – [дата обращения 18.08.2015]. URL: https://www.youtube.com/all_comments?v=OIsHjNN5eo; <http://www.youtube.com/watch?v=OIsHjNN5eo>.

Сталин И.В. (1950). Марксизм и вопросы языкознания. Газета “Правда”. - М., 1950, 20 июня.

Т

Татищев В. Н. (1768). История Российская. Ч. I. Гл. 31. Варяги, какой народ и где был [электронный ресурс] – [дата обращения: 15.07.2015]. Доступно онлайн, URL: http://az.lib.ru/t/tatishew_w_n/text_0340.shtml.

Тилак Б. Г. (2001) Арктическая родина в Ведах. Пер. с англ. Н. Р. Гусевой. М.: Фаир-Пресс, 525 с.

Топоров В.Н. (1997). Балтийские языки. Ред. В.Н. Ярцева. С.145.

Ф

Фасмер М. (1967). Этимологический словарь русского языка. Москва: Прогресс. Том II, стр.423.

Фасмер М. (1986:1) Этимологический словарь русского языка. Перевод с немецкого и дополнения члена-корреспондента АН СССР О. Н. Трубачева. Под редакцией и с предисловием проф. Б. А. Ларина. Издание второе, стереотипное. В четырех томах. М.: «Прогресс». Том I.

Флоринский В. М. (1894—1897). Первобытные славяне по памятникам их доисторической жизни: Опыт славянской археологии. — Томск: Типо-Лит. П. И. Макушина.

Фоменко А. Т. (1993). Критика традиционной хронологии античности и средневековья (Какой сейчас век?). Москва: МГУ.

Х

Ханзадян Э. (1959). Музыкальные инструменты старой Армении (Исследования Национального исторического музея Армении). -Ереван: Национальный исторический музей Армении. — Т. 5. — 64 с.

Хархордин О. В. (2007). Была ли *res publica* вещью? Журнал “Неприкосновенный запас”, № 5 (55).

Ц

Царева Г. (2007). Растление. Док.ф., ч.1, ч.2. [электронный ресурс] – [дата обращения 17.08.2015]. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=de8vVonz8ps>; URL: <https://www.youtube.com/watch?v=sKRTj-9uXXI>.

Цуркан А. (2013). Мячи, в которые играли Боги. Проект «Достояние планеты» [электронный ресурс] – [дата обращения 17.08.2015]. URL: <http://dostoyanieplaneti.ru/1798-myachi-v-kotorye-igrali-bogi-ostrov-champ>.

Ч

Чаромутне (2008), или Священный язык магов, волхвов и жрецов, открытый Платоном Лукашевичем. Репринтное издание. М.: «Белые альвы». — 144 стр.

Чешихин-Вертинский В. (1876). Хроника Генриха Латыша. Сборник материалов и статей по истории Прибалтийского края. Изд. Е. В. Чеши-хина. Рига. Т. 1. стр. 65-285.

Черепнин Л.В. (1944). Русская хронология. Под редакцией доктора исторических наук проф. А. И. Андреева. Главное архивное управление НКВД СССР, Историко-архивный институт, Москва.

Чичерин Г. В. (1921). Письмо наркома иностранных дел РСФСР Г.В.Чичерина от 8 июля 1921 г. Сборник "Поворотные моменты истории Эстонии". Таллин: Argo, 2008, 178 стр.

Чудинов В. А. (2003). Руница и тайны археологии Руси. М.: «Вече».

Чудинов В. А. (2005). Тайные Руны древней Руси. М. «Вече».

Чудинов В. А. (2006). Вернем Этрусков Руси. М. «Поколение».

Ш

Шарафутдинова Н. С. (2012). Теория и история лингвистической науки. Учебник. Ульяновск, УлГТУ, 2012. С.220.

Э

Эндзелин Й. (1911). Славяно-балтийские этюды. Харьков. С.201.

Эндзелин Я. (1971). Латышские предлоги. Юрьев, 1905–1906. Ч. I, II. (2-е изд. в: Я.Эндзелин. Избранные труды. Рига. Т. I. С.541.

SATURS

Autora priekšvārds	3
I daļa	17
Latgaļu etnocīds un latviskā himēra	19
Kas ir latgaļu valoda	34
Latgaļu arāji un latviešu vagari	44
Latgaļu moceklis Francis Kemps.....	58
II daļa	65
Latgaļu valodas fonētika	67
Latgaļu alfabēts	80
Latgaļu valodas fonētiskā sistēma	83
Latgaļu morfoloģija: daudzskaitlīgie rietumbaltu priedēkļi.....	86
III daļa	111
Latgaļu aizvēsturiskie adverbi	114
<i>Kulas</i> kā šķiras iznīcināšana	120
<i>Kulaks</i> un <i>dzela</i> – latgaļu vārdi	131
No ka taisīts <i>sīrs</i> un <i>tuorags</i> ?	138
<i>Sadli</i> un <i>sadulka</i> vai segli un sedulks?	141
IV daļa	143
“Kaitīgā” komparatīvistika un bīstamais Sanskrits	145
Apkopoto vadības (iekarošanas) līdzekļu sešas prioritātes	163
Jaungramatiķu sātanisms	169
V daļa	203
SANSKRITA-LATGAĻU KOMPARATĪVĀ VĀRDNĪCA	208
Sanskrita-latgaļu frāzes un teikumi	367
Latgaļu un latviešu īpašvārdu sanskritiskā izcelsme	371
Tālavas muzikants jeb laupījuma trešā daļa	379
VI daļa	385
Izkropļotie latgaļu vietvārdi	387
VII daļa - literārais pielikums	411
Žopūs Andra bruūtiās (latgaļu valodā)	416
Žapu Andra līgavas (tulkojums latviski)	421
Ai sovūom keīlūom rūkūom (latgaļu valodā)	426
Ar savām kailām rokām (tulkojums latviski)	432
Sirdīgīs zyrgs (latgaļu valodā)	437
Niknais zirgs (tulkojums latviski)	444
Boltuos naktjs touriņs (latgaļu valodā)	451
Baltās nakts taurenis (tulkojums latviski)	464
VIII daļa – juridiskais pielikums	477
Hāgas Rekomendācijas, kuras pārkāpj Latvijas valsts	478
Atsauces un izmantotā literatūra	485
Saturs	497

Валерьян И. Этноцид латгалов в Латвии: отречённая цивилизация.

На латышском языке. Издано обществом “Лангала”, Олайне, Латвия - 2015 г. - 500 стр. с иллюстрациями. Отпечатано за границей.

Данная книга представляет собой первое в истории баллистики и индоевропеистики описание третьего живого балтского языка - латгальского, который до сих пор не имел своего алфавита, поскольку латвийские власти в рамках проводимой ими политики этноцида латгалов отрицали существование латгальского народа и запрещали изучение этого древнего языка. Предложенный И.Валерьяном алфавит позволил записать латгальские звуки так, как они произносятся в живой народной речи (а не в исковерканном виде, как это делалось до сих пор при помощи латышской письменности) и тем самым выявить множество языковых фактов, свидетельствующих о явном своеобразии латгальского языка. Их сравнительный анализ позволяет увидеть, что с точки зрения фонетики и морфологии латгальский богаче и архаичнее латышского и литовского языков.

Второе исследование, публикуемое в данной книге – это составленный И.Валерьяном *Санскрито-латгальский компаративный словарь*, содержащий более 4300 лексем, которые на латгальском языке произносятся так же или почти так же, как на языке вед Санскрите (записанном около 4000 лет назад), и означают точно те же или близкие понятия. Столь значительного количества общей с Санскритом лексики больше нет ни в одном (за исключением, возможно, русского) из европейских языков, включая греческий и латынь. Последние, как известно, объявлены официальной наукой языками-прародителями всех современных ИЕ языков, включая балто-славянские, следовательно, и латгальского языка. Но в этом случае латгальский язык никак не должен содержать больше санскритских лексико-семантических аналогов, чем латынь и греческий. Однако, факт налицо. Таким образом, результаты данного исследования опровергают догму евроцентристского происхождения балто-славянских языков и народов. По этой причине данное исследование И.Валерьяна тоже является уникальным в рамках всей индоевропеистики: подобные сравнительные словари до сих пор не составлялись ни на одном из европейских языков.

То же касается взаимоотношений латгальского и латышского языков. Официальная баллистика и правительство Латвии называют латгальский язык диалектом латышского (т.е., более поздней формой языка), однако, в тех случаях, когда латышские и латгальские слова похожи и, при этом, у них имеется общий аналог в Санскрите, то в 95% случаев латгальская словоформа по звучанию и смыслу оказывается ближе к санскритскому аналогу, нежели латышская. Этот факт доказывает антинаучность и политическую ангажированность утверждений латвийской правящей верхушки о приоритете латышского. На самом деле современный латышский – это искусственный диалект латгальского языка, созданный всего лишь сто с небольшим лет назад в качестве политического оружия.

Публикуемые в данной книге языковые факты позволяют заявить, что латгальский (на Санскр. लङ्गल laṅgala) – это третий живой язык балтской

(летто-литовской) группы, относящийся к подгруппе западно-балтских языков. И возможно - самый древний среди живых индоевропейских языков Европы. Злостное отрицание очевидного факта существования латгальского народа и языка, запрет на его изучение, преподавание и полноценное использование есть преступление Латвийского государства против латгалов и всех западных балтов, называемое в международном праве этноцидом, который ведётся в Латвии непрерывно с момента её образования в 1918 году с целью полного уничтожения проживающих здесь латгалов как этноса методом их насильственной ассимиляции в искусственно создаваемый восточнобалтский „латышский народ”.

В предисловии к первой главе автор поместил следующее заявление:

„Все знают, что латгальский язык – это не диалект латышского. Но бояться сказать. Потому что латышское правительство и СМИ заявляют обратное. Сами латыши и иностранцы, путешествующие по Латгалии, видят, что у латышей и латгалов отличаются не только язык и менталитет, но и этический, морально-нравственный кодекс народа. Но не говорят об этом вслух, потому что латышское правительство, историки, лингвисты ежедневно насаждают обратное. Кстати, от признания такого факта ни у латышей, ни у латгалов не возникло бы совершенно никаких неудобств.

Историкам хорошо известно, что никакого добровольного присоединения Латгалии к Латвии не было; что Латвия в 1919-1920 гг. оккупировала Латгалию, превратила её в свою колонию и с тех пор последовательно проводит там политику колониального этноцида латгалов.

Все, в принципе, понимают, что за истекший век Латвия как государство при помощи языкового, идеологического и экономического террора со стороны латышей (латвисов) поставило латгалов перед лицом их полного уничтожения. Но не осмелятся заявить об этом во всеуслышание.

Инородцы, отмечая явные признаки этноцида латгалов и наличия государственной политики целенаправленного уничтожения латгальского народа, считают, что это проблема, прежде всего, самих латгалов. Но почему этом не говорим мы, латгалы?

Боимся!

Был один латгал, Францис Кемп, который не побоялся говорить.

За это латыши его в 1952 году сожгли заживо.

Чтож, господа, значит, я тоже буду говорить.”

Книгу Автор адресует латгалам, балтистам, депутатам Саэйма и членам правительства Латвии, а также учёным – индоевропеистам всего мира.

Valeryan I. Völkermord (Ethnozid) der Lettgallen in Lettland: verbotene Zivilisation. In der lettischen Sprache. Verlag: Gesellschaft "Lāngala", Olaine, Lettland – 2015. - 500 Seiten, mit Abbildungen.
Gedruckt im Ausland.

Valeryan, I. Ethnocide of Latgals in Latvia: forbidden civilization.

In Latvian. Published by “Lāngala”, Olaine, Latvia - 2015. - 500 pages, with pictures. Printed abroad.

© *Visas tiesības aizsargātas.*

Neviena šīs grāmatas daļa vai grāmata kopumā bez autora rakstiskas atļaujas nedrīkst tikt kopēta, reproducēta vai tulkota privātai vai publiskai izmantošanai - elektroniski vai mehāniski, fotokopiju, pierakstu vai citādā veidā, ieskaitot ietvertās informācijas saglabāšanu ESM atmiņā, meklējošās sistēmās, izvietojumu Internetā un korporatīvajos tīklos, kā arī nodošanu tālāk jebkādā veidā un jebkuriem līdzekļiem.

Par pieejas iegūšanu autortiesību turētāja elektroniskajai bibliotēkai, kā arī ar sadarbības piedāvājumiem par grāmatas tiražēšanu, tirdzniecību, tulkošanu u.c. griezties pēc e-adreSES: *Valerjans@yahoo.com*

© Foto uz vāka: L.Ščebrenko. Iekšlapās – Autora foto.

© Autora dizains un makets.

Izdevusi b-ba “Lāngala”, reģ.Nr.40008222717,

Jelgavas iela 14/8, Olaine, LV-2114.

Tel.: +371 67 96 26 73.

E-pasts: *Valerjans@yahoo.com*

Nodota maketēšanai 20.08.2015.

Parakstīta iespiešanai 28.09.2015.

Ofseta papīrs, mīkstie vāki ar matētu laminātu.

Formāts A5 (210 x148), 500 lpp.

Iespiesta ārpus Latvijas.